

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomtató-utca 9. sz. ahova a
lap szétküldésére vonatkozó fel-
szólamlások küldendők.

Megjelen betenként egyszer szombaton, másfél lapon.
Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.
Egyes szám ára 30 fillér.

A szerkesztőség és kiadóhivatal
Debrecen, Nyomtató-utca 9. sz.
ahova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők.

PONTOS ÉS
LEGJOBB

Ó R Á K

5 évi jótállás mellett! 5

= Egyházi szentedények =

urvacsora-kelyhek, keresztelő-kannák
medenczék és borkancsók ■ ■ ■

arany és ezüst ékszerek

evőeszközök, chinaezüst-disztárgyak

részletfizetésre is!

Javításokat és vidéki megrende-
lésekre különös gondot fordítok!

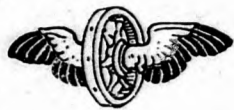

Pontos
kiszolgálás;
jutányos
árak!

Arjegyzék 2000 képpel ingyen és bérmentve

POLGÁR KÁLMÁN

műorás és ékszerész BUDAPESTEN VII. Erzsébet-körut 29 sz
Az ev. ref. egyházak szállítója,

A vonatok indulása Debreczen állomásról. — Érvényes 1908. október hó 1-től.

D é l e l ő t t				D é l u t á n					
vonat- szám	óra	percz	vonat neme	hova ?	vonat- szám	óra	percz	vonat- neme	hova ?
1713	2 20		szv.	Püspökladány, Budapest k. p. u.	1705	12 10		szv.	Budapest k. p. u.
1706	2 44		"	Máramarossziget, Körösmező	4404	12 15		"	Hajdunánás, Tiszalök
4212	4 31		vv.	Tiszafüred, Füzesabony	1702	12 20		gyv.	Máramarossziget, Körösmező
1721	5 09		mtv.	Püspökladány	4710	12 26		szv.	Nyiregyháza, Szerencs
1710	5 10		szv.	Szatmárnémeti	4716*)	2 20		mtv.	Hajduhadház (csak XI/1-ig)
4702	5 15		"	Nyiregyháza, Szerencs	1770	3 11		tvsszsz	¹⁾ Érmihályfalva
4402	5 30		mtv.	Hajdunánás, Tiszalök	1745	3 45		"	Püspökladány
4408	8 09		"	Hajdunánás	1708	3 56		szv.	Máramarossziget, Körösmező
4704	8 51		szv.	Nyiregyháza, Szerencs	4706	4 28		"	Nyiregyháza, Szerencs
1703	8 57		gyv.	Budapest k. p. u.	4406	4 36		"	Hajdunánás, Tiszalök
4512	9 41		vv.	Derecske, Nagyléta—Vértes	1701	4 42		gyv.	Budapest k. p. u.
1742	10 00		tvsszsz	Királyháza	4514	4 51		vv.	Derecske, Nagyléta—Vértes
4204	11 33		szv.	Tiszapolgár, Tiszafüred, Füzesabony	4214	4 56		"	Tiszapolgár, Tiszafüred
1747	11 28		tvsszsz	Püspökladány	1704	6 57		gyv.	Szatmár-Németi
4414	11 11		mtv.	Hajduböszörmény	4410	7 00		mtv.	Hajdunánás
					4708	7 06		szv.	Nyiregyháza, Szerencs
					1709	9 00		"	Püspökladány, Nagyvárad
					4714	10 38		mtx.	Nyiregyháza
					1707	10 40		szv.	Budapest k. p. u.
					1712	10 53		"	Máramarossziget

¹⁾ Csak a debreczeni országos vásárok két napján közlekedik.
*) Április 1-től újból fog közlekedni.

Jegyzet
Délelőtt = éjjel 12 óra 1 perctől déli 12 óráig.
Délután = déli 12 óra 1 perctől éjjel 12 óráig.

A vonatok érkezése Debreczen állomásra. — Érvényes 1908. október hó 1-től.

D é l e l ő t t				D é l u t á n					
vonat- szám	óra	percz	vonat neme	honnan ?	vonat- szám	óra	percz	vonat neme	honnan ?
1713	1 29		szv.	Máramarossziget	1702	12 08		gyv.	Budapest k. p. u.
1706	2 18		"	Budapest k. p. u.	4413	2 00		mtv.	Hajduböszörmény
1720	5 03		"	Nagyvárad, Püspökladány	1744	2 51		tvsszsz	Püspökladány
4713	6 35		mtv.	Nyiregyháza	4513	3 05		vv.	Nagyléta—Vértes, Derecske
1711	6 48		szv.	Királyháza	4705	3 24		szv.	Szerencs, Nyiregyháza
4401	7 14		"	Tiszalök, Hajdunánás	1708	3 36		"	Budapest k. p. u.
4511	7 20		vv.	Nagyléta—Vértes, Derecske	4403	3 40		mtv.	Tiszalök, Hajdunánás
1742	7 46		tvsszsz	Püspökladány	1701	4 22		gyv.	Körösmező, Máramarossziget
4211	7 54		vv.	Tiszafüred	4213	5 31		vv.	Füzesabony, Tiszafüred
4701	8 04		szv.	Szerencs, Nyiregyháza	4405	6 30		szv.	Tiszalök, Hajdunánás
1703	8 46		gyv.	Szatmár-Németi	4715*)	6 33		mtv.	Hajduhadház (csak XI/1-ig)
1722	9 36		mtv.	Püspökladány	1709	6 43		szv.	Szatmár-Németi
4407	11 26		"	Hajdunánás	1704	6 49		gyv.	Budapest k. p. u.
4703	11 22		szv.	Szerencs, Nyiregyháza	4707	8 46		szv.	Szerencs, Nyiregyháza
1705	11 40		"	Körösmező, Máramarossziget	4515	9 25		vv.	¹⁾ Derecske
					1712	9 46		szv.	Budapest k. p. u. Püspökladány
					1707	10 12		"	Körösmező, Máramarossziget
					4400	10 13		mtv.	Hajdunánás
					4203	10 07		szv.	Füzesabony, Tiszafüred, Tiszapolgár
					4711	10 26		"	Szerencs, Nyiregyháza

¹⁾ Május 15-től szeptember 15-ig csak ünnepes vasárnapokon közlekedik.
*) Április 1-től újból fog közlekedni.

Jegyzet.
Délelőtt = éjjel 12 óra 1 perctől déli 12 óráig.
Délután = déli 15 óra 1 perctől éjjel 12 óráig.

Huszonkilencedik évfolyam.

28. szám.

Debrecen, 1909. Julius 10.

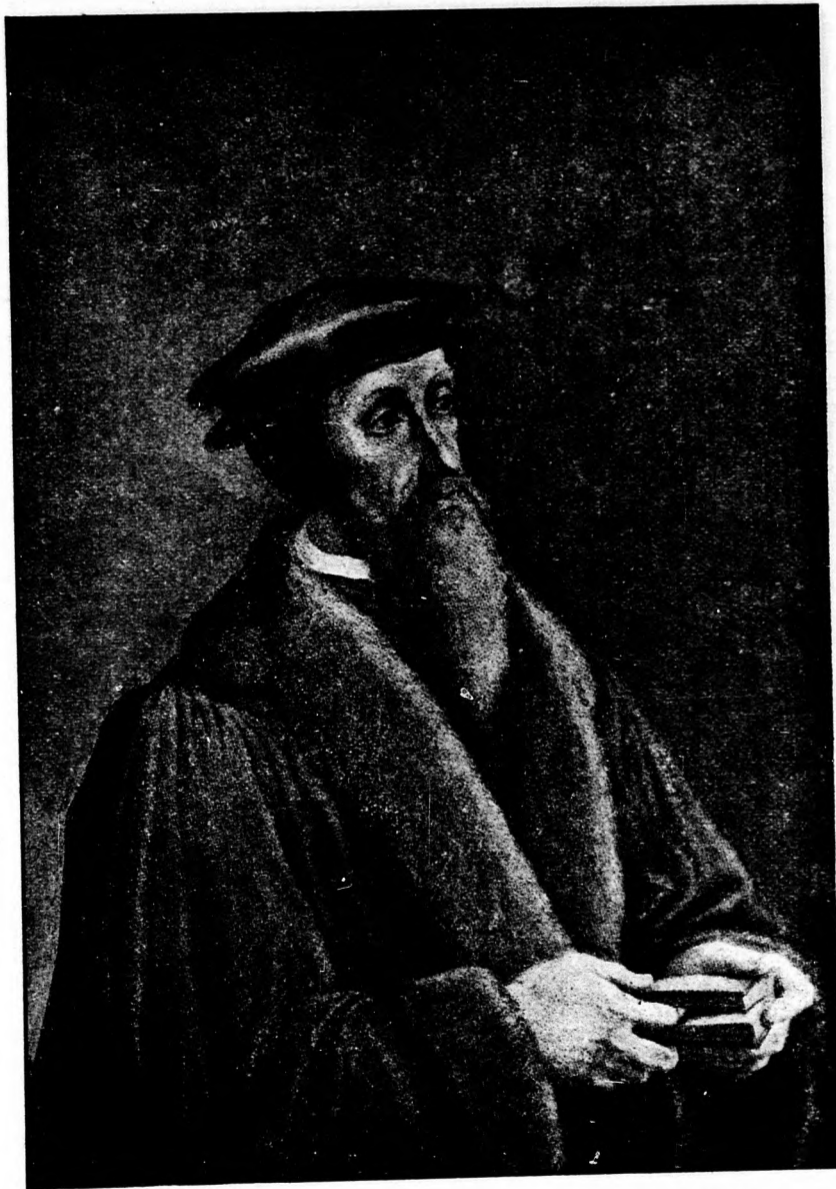
DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHAZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomtató-utca 9. sz. ahova a
lap szétküldésére vonatkozó fe-
szólamlások küldendők.

Megjelen belenként egyszer szombaton, másfél lpen.
Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.
Egyes szám ára 30 fillér.

A szerkesztőség és kiadóhivatal
Debrecen, Nyomtató-utca 9. sz.
ahova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők.

Kálvin János reformátor.

Kálvin János genevai predikátor.

Eljött az idők rendi szerint a négyszázadik év, melyben különösen meg kell emlékezni azon egyszerű predikátorról, ki a kemény nyakú pikárdok fajából — mintha mondanók a hajdúk fajából — az északi franciák közt született 1509 Jul. 10, mely időben már Luther szerzetes és wittenbergi tanár, Zwingli pedig gtárusi pap volt. A faji jelleg örökösödése eltagadhatatlan, természetes tünemény „Kálvin ifju korának“ (Paris, 1888) lelkiismeretes és részrehajlatlan megírója Le franc Abel a pikárd fajt „mozgó, ellenzéki és lelkes természetűnek“ festi, csakugyan mozgató szellemek keletkeztek belőle; Amiensi Péter, a keresztes háboru indítója (1095), Guibert de Nogent, négyszáz évvel Kálvin kora előtt, itészi szellem vala, a ki a középkor mélyében az ereklyék ellen indított hadjáratot, s éppen Kálvinnak is egyik legjellemzőbb munkácskája meglepő merészséggel tárgyalja az ereklyéket.

Pikárd születésű volt a francia reformáció első úttörője Lefebre Jakab és Olivetán Robert, Ramus Péter és többen. Pikárd volt Kálvin atyja, a noyoni káptalan ügyésze, a ki élte végén össze zördült a káptalannal, és az egyházból kirekesztve, a tisztességes temetés megtagadása után, csak nagy nehezen juthattak hamvai a temetőbe (1531), idősb fia Károly, dissidens és eretnek hirbe jött s mint lázadó r. kath. pap, szinte kirekesztetett az egyházból, csak éjjel temethették el (1537. okt. 1.) meg nem szentelt földbe. Ily környezet hatása alatt még inkább emelkedett az ifju Jánosban az előretörékvő szellem.

A Kálvin családja iránti gyűlölet annyira ment, hogy a családi házat a katolikus liga lerontatta. Geneva régi nevét Gebennát az inquisitio emberei gyehennára torzították s Kálvint a „gyehenna predikátorának“ gúnyolták még életében (1550) XV. Gergely pápa 1622-ben rá akarta venni a francia királyt Geneva megsemmisítésére, mint a mely fészke a kálvinizmusnak és köztársasági eszméknek“ (Lavleye Emil „A protestantizmus és catholicismus“ magyar fordítása, Debrecen, 1876. 17. l.)

Az ellentáborban egykorúlag és az óta is mind ez óráig a gyűlölet tüze lobogott a genfi predikátor ellen. De a századok pora nem tudta érdemének fényét elhomályosítani. A hegycsúcs

TÁRCA.

Távolból.

Kálvin születésének négyszázados ünnepén.

Röpke szellő szárnya,
Nyugat felé szállva,
Vidd el az én árva lelkem
Genfi tó partjára.

Genfi tó partjának
Megható a képe.
Rajta csüng most áhitattal
Mind e világ népe.

Nézi áhitattal
Nézi diadallal,
Kálvin sirján, hogy játszik a
Rózsaszínű hajnal.

Négyszáz esztendőnek
Célja, vágya, álma
Mind valósúl s glóriát von
Büszke homlokára.

Négyszáz esztendőnek
Tenger sok keserve:
Gileádnak balzsamával
Hat a fájó sebre.

Lelki szolgáságunk
Láncát egyre tépi.
Gálya, börtön, máglya, vérpad
Mit sem árthat néki.

Óh dicső szabadság
Mit szenvedtek érted
Ős apáink, kik sirjokba
Tört reménynyel tértek?!

És a köny mit érted
Sírtak zápormódra:

magasságát a térbeli távolság mutatja meg az apróbb csúcsok eltűnésével. A valódi nagy emberek értékét is a századok próbálják meg. Imé 400 év, elég nagy idő, Kálvin nagy voltát az elfogulatlan értelmiség előtt igazolja. Az a hév és erőfeszítés, az utóbbi pár évtizedben, a tudósok és irodalom körében mellette és ellene újra lándzsát tört; az itézet e mozgalma a legjobban tünteti fel, hogy a világtörténelem egyik nagy alakja volt az, a ki most is mozgat, hat, alkot, s milliók szívében elevenítőleg él.

Boldog Luther! egy mély lelkű, vaserős és nagy nemzet kebelében születve, mögötted másfélezer éves hatalmas múlt terül el, melynek kimagasló ormai a római világ birodalom fokozatos megdöntésének határjelzői.

„A teutoburgi erdőben Arminius alatt dőlt el a kocka (9. Kr. u.), hogy szabad német ország alakuljon, mely szabad Angliát és szabad Amerikát teremtsen . . . a gót trombita rémítő hangja megszólalt. Uj korszakot kezdett.“ (Freemann Edward oxfordi tanár 1886.)

Teuton erők döntötték meg a pogány Róma birodalmát, romjain emelkedett a német császárság, III. IV. V. Henrik, s a hohenzolauer császárok érc lelke és érc fegyverei fékeztek meg a keresztyén pápas Róma világhuralmát százados keserves tusák között; ily Rómarázó és Róma-

fékező ivadékok sarja Luther Márton, mikor az új trombita (95 tétel) rémítő hangját megszólaltatta, mellé álltak a nemzet jobbjai, védtek, nem hagyták el, diadalra juttatták és *megbecsülték*. Mert „benne a gibellin húr rezdült meg“ „Ha 25,000-nyi seregem volna“ — mondá a pápának követe Milticz Károly Luthernek — nem volnék képes téged Rómába vinni Németországból.“ És úgy lön. Hazájában hatott, emelkedett, s nyugosznak csendesen és dicsőségesen hamvai.“

Boldog Zwingli! a német svájci kantonok polgárai takartak, védtek és emeltek tégedet, s bár a háború áldozatja lettél, hazád és nemzeted kebelében folyhatott le életed: és a mi fő *megbecsült* és becsül az ma is mint kincsét.

Nem így a francia Kálvin! Ez a nagy reformátor a kit hazája kivetett kebeléből, neki a bujdosás és számkivetés keserű kenyerét kellett ennie, mintegy bolygó csillag rejtezkedett Nérac, Angoulême, Ferrara, Bazel, Strassburg menhelyeken, s végre is egy zúgó és zajongó polgár városban Genévában talált némi nyugalmat hazáján kívül s ott letek csontjai jeltelen sirban pihenést. Nemzete és hazája *nem becsülte meg*, az zömében Róma névleges hive maradt; még ma is egy honfia, Brunetiére, nem ismeri nemzetete vallásügyi dicsőségét, így szólván „Francia ország félt tőle, a francia nemzet szelleme nem

Sok vizeknél, tengereknél
Együtt nagyobb volna!

Ámde, hogyha földre
Vér se hull, mint harmat:
A szabadság áldott fája
Soha ki nem sarjad!

— Hála Istenünknek,
Hogy a Kálvin lelke,
Összetörve láncainkat,
Fényét ránk lövelte.

Mert bizony ha lelke
Kincsét ránk nem szórja:
Ősi drága nyelvünkön itt
Ma senki nem szólna!

És ha minden nemzet
Tapsol, hódol néki:
Keljete fel nagy sereggel
Szép hazám vidéki!

És minden virágot,
Mit e földnek keble
Termett Duna-Tisza partján
Gyorsan szedjete le!

Gyorsan szedjete le
S koszorúba fonva
Úgy tegyete magyar ének
Közt az ércszoborra.

Ajka tán megmozdúl,
Szíve tán fölérez
S értünk hálaimát küld a
Népek Istenéhez!

Röpke szellő szárnya,
Kelet felé szállva,
Óh hozd vissza boldog lelkem
Szép Magyarországba!

Sajókápolna, 1909. július 10.

Szuhay Benedek-

kálvini." (Revue des deux Mondes. 1900. év 398. stb. II.) pedig Bourdeau J. tételét alkalmazni méltán lehetne: Kálvin feleslegessé tette volna Robespierret és Dantont Franciaországra nézve. (Revue des deux Mondes. 1886. aug. I.)

Hazájában és nemzete kebelében alkotni szerencsés és sikerbiztosító kedvezmény a prófétára és reformátorra nézve. Nem így Kálvinnál, neki egy archimedesi külső pont jutott és onnan mozgatta meg a művelt végeket a Mont Blanc-tól a Hortobágyig, Philadelphiától Vilnaig és eszméi, elvei minden művelt nemzet vagy ország kebelében gyökeret vertek nyelv, faj különbség nélkül s tán földi honán kivülisége is oka volt, hogy reformációja egyetemes, universalis jellegűvé lett, sőt behatolt Luther hazájába is, s ott hozta létre az universalis értékű heidelbergi kátét, s ma Németországban is ünnepli a német „Református Szövetség" (Bund) az ő négyszázados emlékezetét.

Hogy Kálvin valódi és nagy reformátor volt, ellenére a német ritschlianusok légből röpitett regéinek, hogy t. i. ő „az epigonok (után születtek) korszakához tartozik" (Ritschl és Kallenbusch). Max Weber, „Die protestantische Ethic und der Geist des Kapitalismus" című munkájában (1904 és 1905). épen az ellenkezőt bizonyítja, hogy t. i. a „Kálvinizmus volt az, mely legjobban ellenszegült a középkornak . . . oka volt, hogy a katholicismus a kálvinismust eleitől fogva mai napig a maga valódi ellenségének tekintette. Luther teremtette a protestantizmust, Kálvin megmentette azt." A jezsuitizmusnak és vatikanizmusnak mindenkori ellensarkak voltak és marad a kálvinizmus.

A bécsi békekötés legkeményebb akadálya az volt, hogy Bocskai és tábor a reformátusok vallásának szabadságát is biztosítani kívánta; a jezsuiták által vezetett hatalmaknak e kívánalom „megemészthetlennék" tetszett. („Prot. Szemle" 1907. 6. füzet 362. l.) A reformációnak azt az ágazatát, melyet Kálvin fogalmazott és szervezett, a támadás minden fegyverével üldöz, ver és súlyt ellenfele, nem lehet reformatiónak nem nevezni, és így Kálvin valódi reformátor volt; az egykoru Buczér Márton is, Doumergue Emil pedig, Kálvin legalaposabb ismerője, felibe helyezi a többi reformátoroknak (II. köt. 711. l. 1902.) Végre maga Troeltsch Ernő heidelbergi tanár, rationalista bár, 1906-ban megjelent munkájában, a katolikusok egyhangú véleményével együtt, maga is elismeri, hogy azok Kálvinban legveszedelmesebb ellenségeknek ismerték fel „mert ő volt a leglogikusabb reformátor."

Borítsunk fátylat a kegyelet napjain a hitjavítás óta folyton ujuló rohamokra, ha felkelne sirjából Kálvin, elismételhetné a nagy patriarcha Chrysostomus János Kr. u. 403-ban tartott híres és végzetes beszédének e sorait „Hadd zúgjanak a habok, a szikla meg nem rendülend . . . mind azt, a mi az embereket megfélemlítené, megvetem . . . Krisztus van velem, mit féljek hát? az ő evangélioma támaszbotom, ez az én erődom és lelkemnek csendes kikötője." (Balogh F. „Keresztyén Egyháztörténelem. II. korszak, Debrecen, 1874. 105. l.)

A hála és kegyelet, mely négy évszázad óta hallgatott, vagy elnyomatott, ez évben hatványozott erővel tört elő s a világ református hívei részt vesznek az emlékezés megható tényében, mert most már jobban mérlegelhetik és érthetik, ki és mi volt Kálvin; megjelent Kálvin összes munkálkodásáról szóló és öröklő okmány tárháza, összes műveinek 59 kötete. Ebből látható az ő egyénisége, szíve, értelmi nagysága és érintkezése korával és emlékeivel. Ebből dolgozza a francia országi ős ref. collegium tanára Doumergue Emil Kálvin legnagyobb szabású életrajzát, korát; most már igazi és minden oldalról való világításban áll előttünk az ő alkotó lángesze és bámulatos tevékenysége, a hamis legendák pedig foszladoznak. Az írók serege francia, német, angol, holland, és magyar részről nyilvánítja és tükrözteti elő az ő méltatását. Költők és művészek járulnak zsenijökkel a méltatás hála munkájához. Maga Geneva is és nemes polgárzata megmozdult s ismét központja lett az egyetemes reformátusság érzelme kifejezésének, a szemek, szívek odairányulnak a jótékony és áldásos hatás nem is fog elmaradni. Bárcsak egy ösztöndíjalap keletkeznék, mely által a magyar ifjak a genfi egyetemen hit, jog és bölcsészet szakokon tanulhatnának, s az érintkezést a tudomány mezején fentartanák, mert az erőkből erők támadnak.

Kálvin reformja magán hordá ugyan korának mellözhetlen hatását, de egyszersmind a jövő fejlődés magvait s a haladás törvénye szerint a fokozatos fejlődés lehetőségét és biztonságát, s a kálvinizmus sarkelve: „az önkormányzás" hajtotta utódait, hogy bányászszák ki a benne rejlő kincseket. Ezt tették az utódok szintén a saját helyi, nemzeti és kori viszonyok keretében, kiki a maga geniussza szerint. Gyümölcsök értek a fán, mit Kálvin ültetett, s a gyümölcsök érlelődtek. Choisy Jenő genfi tudós lelkész 1906-ban megjelent művében a rendszer tökéletesedésének fokozatait lerajzolja: Az egy-

ház és állam közti folyvást tartó küzdelmet Kálvin igyekezett összhangba hozni s a kétféjű (egyházi és világi) kormány fennált Béza idejében 1572-ig ekkor a polgári hatalom (a hivek összesége választott képviselők) kezdett mint többség fölénybe lépni. az iskolát és nevelést világiasította a jogi fakultás bevitelével 1573-ban a Kálvini főiskolába (Pázmány egyeteme 1637-ben még két karu volt); a főiskola a nemzet kincse leven felszabadították a hallgatók 1576-ban a hitvallásra teendő eskü alól; később a hitvallás kényszere is eltöröltetett; a 19-ik században pedig a legszélesebb demokráciáé lön a hatalom kulcsa; a 20-adik században pedig az egyház és állam szétválasztása népszavazat által keresztül ment: s valósult a végkövetkezmény: szabad egyház a szabad államban. Maga Kálvin ültette bele rendszerébe a változtatás lehetőségét, és így a haladás törvényét, midőn az egyházalkotmányt minden öt évben átnézhetővé tette, ha a nép úgy kívánja; ezzel a csallhatatlanságnak hadat izent. Bavinck Herman a jelenleg élő egyik legnagyobb hollandi theologus szerint a Kálvin bélyegét magánvi-elő reformátusok úgy fogják fel a vallást „mint az ember egész élete folyamán társadalomban, államban vagy egyházban az Isten jelenlétének képviselődését, azaz az Ő jelenléte fényében való járását és állását az embernek“ (Princetoni theol. Szemle, amerikai folyóirat, 1908. év 549. l.) Ily élet nemesíti meg a társadalmat is!

„A politikai és vallásos szabadság s a népesség elve logikailag származott a reformációból.“ A kálvinizmus sarja az amerikai puritanizmus — baptista alakjában — szülte Roger Vilmost puritán lelkész, a ki Rhode Island államban a kálvinizmusban rejlvé levő legmesszebb menő s legtökéletesebb elvet hozta életre, s Rhode Island állam alkotmányába bevitte 1641-ben a polgárok szavazatával: minden polgár valláskülönbség nélkül egyenlő a törvény előtt, a vallásszabadság politikai jog; a vallás üldözés a lelkiismeret dolgaiban ellenkezik Jézus Krisztus tanításaival; „a polgári hatalomnak csak az emberek testén és javain van hatósága: a hit ügyeibe nem avatkozhatik be, még azon esetben sem, hogyha valamelyik egyház szakadarságba vagy eretnokségbe esését meggátolja.“ (Laveleye. 1. m. 19. l.) Ez lön az Egyesült Államok alap-törvénye s a közszabadság biztosítója! A mai világ lassanként közeledik ehez minden ponton. De a vén Európa legtöbb pontjain ez még a jövő zenéje!

Froude A. J. — oxfordi tanár szerint —

„a kálvinizmus az a szellem, mely fellázad minden igaztalanság ellen.“ („Calvinism. 3. kiad. London. 1871. 59. l.) Ez a nagy öröklő igazság szülte a világ történelem nagy vallásos hőseit minden nemzet kebelében: Colignit, Oraniai Vilmost, Bocskait, Cromwelt stb. kik az igazság, emberi jog bajnokaivá levének.

Ez a szellem hatotta át és vezette magyar nemzetünket is, s hódítá meg a magyarság szilárd részét a reformitusság számára s tette azt az alkotmányosság, politikai és vallásszabadság pajzsává. Méltán és hálással ünnepel tehát a magyar kálvinista nép ma és vesz részt a 4 százados ünnepen Genevában, egyetlen nép, mely a keleti fajból a nyugati nyelvek koszorújában foglal helyet. Tagadni nem lehet, hogy Bizáncz, Róma és Geneva hármassága közt a genfi hatás tette és teszi nemzetünket a legelőrehaladottabb nemzetek sorába, a nagy jövő előkészítőinek társává!

Debrecen, 1909. július 7.

Balogh Ferencz

hittanár.

Révész Imre „Kálvin“-járól.

Szép és nemes gondolat volt, Révész Imre Kálvinjának harmadik kiadását, épen a négy százados jubileum esztendejében s mint a „Révész Imre emlékalap“ legelső kiadványát bocsátani közre.

A monumentális munka külső kiállítása, eredeti magyar motívumos kötése, szintén elismerést érdemel, de még inkább megérdemli a köszönetet és elismerést Balogh Ferencz, ki a harmadik kiadáshoz írott előszavában és a „Tájékoztató szó“-ban Révész Imrének alakját méltó és kegyeletes vonásokkal rajzolta meg s a Révész Imre emlékalapról is tájékoztatta a közönséget.

Midőn immár harmadik kiadásban forog közkézen Révész Imrének e — talán legnagyobb sikerű — munkája, pár szót akarok mondani annak eredetiségéről, mivel e tekintetben legújabbán téves vélemény is volt olvasható.

Révész Imre az Előszóban a legnagyobb nyíltsággal és részletességgel beszámol azon forrásokról és irodalmi művekről, melyeket ez életrajz írásánál leginkább használt. Kálvin összes művei és levelezései mellett felsorol 20 Kálvin-életrajzot, melyek közül négyet közelebről is

méltat, de azt is nyilván megmondja, hogy „nem talált közöttük egyetlenegy sem, melyet az ő saját feladatához s a mi körülményeinkhez képest, csak jó részben követendő példányul is felvehetett és némi könnyűséggel használhatott volna.“

Teljesen téves tehát a „Protestáns Szemlé“-nek f. évi 3-ik füzetének 222. lapján olvasható az az állítás, hogy Révész Imre Stähelin után írta meg Kálvin életét. Hiszen Révész maga mondja Stähelin művéről, hogy „az adatok felhasználására nézve korunk színvonalán áll, de... Kálvinnak nemcsak élete folyását, hanem iratait is nagy terjedelemben és oly modorban tárgyalja, melyet utánozni, habár kisebb téren is, nem a mi irodalmunk mostani állásához való lett volna.“

Révész Imre „Kálvin élete“ tehát nem valamely külföldi szerző nyomán készült átdolgozás, hanem a legszélesebb körű tanulmányozás és önálló felfogás alapján létrejött eredeti munka, olyannyira, hogy Kálvin életét *ugy*, amint Révész Imre megírta, nem magyar kálvinista szerző soha meg nem írhatta volna.

Végül érdemesnek tartom Révész Kálvin-járól egy olyan rövid bírálat közlését, mely a magyar közönség előtt igen kevésbé ismeretes.

A „Predigt der Gegenwart“ című tekintélyes német folyóiratban, (Leipzig, 1867. S. 480) G. Stkr. (Steinmacker Gusztáv) a következő bírálatot írta Révész művéről:

„ezt a munkát, mint a szeliemes és tudós szerző minden munkáját, Magyarországon nagy tetszéssel fogadták, mert szép bizonyosságot tesz arról a magas fokról, a melyre a magyar irodalom e szakban felemelkedett, abban az országban, a mely Genf mellett, igazán a kálvinizmus valódi hazájának tekinthető.“

Ma már egészen másképp vélekedik némelyik német tudós Kálvinról, a kálvinizmusról és a magyar kálvinistákról. Így legközelebb Dr. Loesche, bécsi prot. theologiai tanár „Luther, Melancton und Calvin in Österreich-Ungarn. Zu Calvins vierten Jahrhundertfeier“ (Tübingen, 1909) című munkájában, a többek közt, arra a furcsa állításra vetemedik, hogy a Kálvint gyalázó jeles magyar tudós ellen indított „inquisitio-szerű eljárás, nem annyira a Kálvin iránti valóságos és theologiai lelkesedésből, mint inkább a német Luther elleni gyűlöletből keletkezett.“

De hát csodálkozhatunk-e az ilyen csodabogáron annál a tudósnál, a ki hűséges osztrák honfi szívének egész loyális lelkesültségével, egy kalap alatt, egyenlő örömmel ünnepli, műve elő-

szavában, a Gotterhalte, — a Hoffer András — az asperni csata évszázados, és a Kálvin négy-százados jubileumát!

Révész Kálmán.

Az Országos Református Tanáregyesület üdvözlő irata a genfi egyetemhez.*

Az egyetem Senatusának

Genève-ben.

A magyar Országos Református Tanáregyesület a legmelegebb üdvözlőt küldi a genfi egyetemnek, a Kálvin akadémiájának abból az alkalomból, hogy 350 esztendő fennállásának örömnepét üli. Ebben az örömnepben őszinte elismeréssel és hálával vesz részt a magyarországi református tanárság, mely a genfi egyetem alapítójának, a nagy Kálvinnak hűséges követőjéül vallja magát.

Magyarországon a Kálvin szerinti reformáció alapján álló s mintegy 2 és fél millió lelket számláló, egységes református egyház egyházközségeinek, pártfogóinak egyházmegyéinek és egyházkerületeinek áldozatkészségéből ez idő szerint 5 theologiai, 4 jogi, 1 bölcsészeti akadémiát, 27 gimnáziumot, 3 tanító, 3 tanítónőképző-intézetet, 5 felsőbb leányiskolát, 3 polgári leányiskolát tart fenn. Ezekben a tanintézetekben mintegy 470 tanár és tanárnő szolgálja evangéliumi református egyházunk nagy és szent érdekeit s az általános emberi és nemzeti műveltséget. Ezeknek az intézeteknek a tanárai tömörültek 1902-ben, szabad elhatározásukból, egy országos református tanáregyesületté, hogy szorosabb társadalmi kötelékben közös erővel még sikeresebben tölthessék be nemes hivatásukat és munkálhassák nagy céljaikat.

Ez egyesület nevében, csaknem fél ezer közép és főiskolai kálvinista magyar tanár megbízásából köszöntjük a 350 éves, nagyhirű genfi egyetemet. Hódolatunkat mutatjuk be ezzel a Kálvin dicső szellemének; annak a tudománynak, melyet az általa létrehozott genfi egyetem 350 esztendőn át hirdetett és terjesztett; azoknak a tudós férfiaknak, akik szívök tüzével melegítettek és elméjük fényével világítottak az egyetem katedráin s növeltek a tudománynak és a református egyháznak minden országban hitben erős, szeretetben állhatatos, ismeretekben gazdag férfiakat nemzedékről-nemzedékre.

Mélységes hálával emlékezünk meg azokról a jó-téteményekről is, melyeket a genfi egyetem a magyar

* Ez üdvözlőt a tanáregyesület dr. Nagy Zsigmond, debreceni főiskolai tanár fordításában francia nyelven küldötte el a jubiláló egyetemnek.

református egyházra is kiírástott azok által a kitünő férfiak által, akik nemzetünk fiai közül századokon át voltak a genfi egyetem tanítványai. Attól az időtől kezdve, amikor 1566-ban a magyar *Szikszai Hellopeous Bálint, Thuri Mátyás és Paksy Mihály* beiratkoztak a Kálvin akadémiájának a növendékei közé, hazánkból mindemai napig számosan keresték föl a tiszta evangéliumi hitnek és a józan tudománynak eme messze világító tornyát. Nagygyá és vonzóvá tették ezt a magyar reformátusok előtt Kálvinunknak elmulthatatlan fénytel ragyogó neve, s elvei, mik az egyetem falai között bátor hirdetőkre és édes otthonra találtak; továbbá az a tudomány, mely Kálvini alapon, emelkedett, igazi liberális szellemtől áthatva, a folyvást haladó korról és műveltséggel lépést tartva, sőt a századok szellemét irányítva és vezetve, ezen az egyetemen mindenkor lánglelkű apostolokra lelt.

Különös tisztelettel és kegyelettel rójuk le hálás köszönetünket és elismerésünket az egyetem legelső rektorának, *Béza Tódornak* kimagasló, nagy alakja iránt. Az ő lábainál ültek, szavaiból és leveleiből merítettek csüggedetlen hitbuzgóságot, rendithetetlen meggyőződést, tiszta evangéliumi tudományt, a mi dicső emlékezetű magyar reformátoraink, akik ebben a hazában a református egyházat és iskolákat megalapították s mint papok és tanárok fáradságtalan munkássággal, bámulatos lelki erővel vitték diadalra a reformációt, a lelkiismereti szabadságot, az emberi művelődés és előhaladás magasztos, örök eszméit.

A szomorú babyloni fogságra emlékeztető zoltár fájdalmas szavai csendülnek meg ajkaikon, mikor a genfi egyetem másik nagynevű tanárára, *Turretin Ferenczre* gondolnak: „Ha elfelejtkezem rólad, felejtkezzék el rólam az én jobbkezem.“ (CXXXVII. Zsolt., 5 v.) Nem, óh nem feledkezhetünk meg erről a nagy szívű, nemes lelkű emberről, a ki a babyloni fogságról rettenetesebb gályarabság sorvasztó kinjait szenvedő lelkészeinkért és tanítóinkért szólni, tenni és áldozni mindaddig nem szünt meg, míg a rabságból megszabadult hitvallókat boldog örömmel nem ölelte keblére s előttük háláadó és vigasztaló beszédben nem fordult az örök irgalom kútfejéhez.

A genfi egyetem jubileumával kapcsolatban mind-ezekről hálás szívvel emlékezünk meg. Ez emlékezet a legmagasabbra fokozza azt a tiszteletet, elismerést és ragaszkodást, melyet a jubiláló Kálvin-egyetem iránt érzünk. Ez üdvözlő sorokban Lelkünköt küldjük el az ősi, nagy, kálvinista Alma Materhez. Ott van benne az égbe szálló öröm és hála, hogy az isteni Gondviselés negyedik század viharain át oltalmazta, fejlesztette, virágoztatta ezt az egyetemet. Ott van benne a hő óhaj-tás és kérelem, hogy a Mindenható erős karjain hor-dozza, védje, táplálja, növelje továbbra is mind az idők-

nek végéig református egyházunk és az egyetemes emberiség javára, büszkeségére és dicsőségére!

Üdv az egyetemnek és kiváló tanárainak!

A magyar Országos Református Tanáregyesület nevében és megbízásából.

Debrecen, 1909 június hó 28.

Dóczy Imre
elnök.

S. Szabó József
főjegyző.

Uti levelek.

Insbrueh, 1909 június 30.

I.

A közóhajnak tett a budapesti Kálvin-szövetség eleget, midőn páratlan buzgósággal és elismerésre méltó fáradsággal a genfi utazást rendezte. Hogy mégis e mozgalom nagyobb hullámokat nem verhetett, s mind-össze 100-ra se rugott azoknak a száma, kik ez utazásban velünk menet részt vettek, ennek oka abban is keresendő, hogy ilyenkor a legszorgosabb munka idején sokat az anyagi kérdés is odaköt lakóhelyéhez s nem engedi meg, hogy lelkének nemesebb vágyai kielégítést nyerjenek.

Ennek a zarándokcsapatnak legnagyobb része június 29-én reggel gyűlt össze a budapesti pályaudvarban. Lelkészi és világi elemekből álló sorainkat egyes buzgó nők is élénkítették s lázas érdeklődéssel vártak, hogy a gyorsvonat repítsen bennünket első megálló helyünk: az osztrák főváros felé. De mielőtt ez megtörtént volna, a tevékeny rendezőség egy kedves meglepetésben részesített bennünket. Egy fényképész stante pede megörökítette az egész utazó társaságot, kik közt magam formájú szürke embereken kívül, ott sorakoztak kiválóbb egyének is, mint p. o. Debrecen lánglelkű szónoka, Jánosi, ki a genfi magyar istenitiszteleten az *utóimát* mondja. Hajdumegye derék alispánja *Kovács Gyula*, dr. *Tüdös* miskolci lelkész, *Berey* esperes és mások.

Sajnos, hogy a kikről megszoktuk azt, hogy mindig előttünk járjanak, a tiszántuli kerület püspöke és szeretve tisztelt főgondnoka, nem jöhettek velünk. Örömmel halottuk azoban, hogy ők is részt vesznek a genfi ünnepségeken s jönnek utánunk.

Az elhelyezkedés a vonaton csoportonként törté-
vén meg, röpitett az bennünket el hazánkból Helvécia földje felé, hogy rövid pár nap mulva tele tudóval szívassuk ennek az országnak levegőjét, melynek páratlan természeti szépségében néhány napig majd gyönyörködhetünk és mely korlátlan polgári és politikai szabadságát igen-igen sok részben annak a férfinak köszönheti, kinek születése 400-dos évfordulóján részt

vesz most hazai nemzeti színű jelvényt feldiszipelt seregünk is. Arcról-arcra telepedett az öröm kifejezése azoknál is, akik régóta táplált vágyaik beteljesülését látták megtestesítve most a genfi ünnepegekben való részvétellel által.

Az annyi könnyel és vérrel áztatott édes hazai földet elhagyva a Morva folyónál beléptünk Ausztriába, melynek eltűnő városai és falvaknak lakói még csak homályos sejtelemmel sem bírnak ama hatalmas szellemi forradalomról és annak áldásáról, melyet az evangéliom és a reformáció a XVI. században a népeknek nyújtott. A szabadságnak ragyogó napja még csak halványan sem dereng e tartomány népei felett; s az a szellemi mozgalom, melyet „Los von Rom“ jelszó alatt ismerünk, mintha elhalványult volna itt. A XX. századnak egy új Kálvinja kellene ide, hogy e vallási sötétségben élő népeket felébressze. Az evangéliom üdítő forrásaihoz elvezérelje. A római papságnak önzése hitvány anyagi érdekekkel egybekötve, a régi rendszerhez való szigorú ragaszkodás, s mindenek felett pedig a nép nagyobb részének vallási fanatizmusa nyílt ellensége minden nemesebb és szabadabb szellemi mozgalomnak.

Bécsbe a kora délutáni órákban érkeztünk meg. A nap hátralevő részét Schönbrunn és a város nevezesebb épületeinek megtekintésére használtuk fel. Mely és maradandó benyomást tesz az utasra Szt. István remek diszes temploma s annak pompás, művészi architektúrája de a folyton nyitva álló templomban észlelhető vásári zsivaj nem nagy buzgóságot fakaszt a szivekben.

Nem feladatunk, hogy hosszasan időzzünk bécsi tartózkodásunknál: különben is, nekünk magyaroknak, sohase volt e város rokonszenves. Vallási és politikai elnyomásunknak a legszomorubb emlékei fűződnek amaz igazságtalan rendszerhez, mely az ottan székülő uralkodókat legtöbbször nyílt ellenségünké tette, így volt ez a múltban, egy részben így van ez a jelenben is. A sötétség a világosságot, a zsarnokság a szabadságot nem szenvedhetven, nyílt ellensége szokott annak lenni.

Egy délutáni és éjszakai időzésünk után hátat fordítottunk a császárvárosnak s a gyorsan tova iramló vonat repítette társaságunkat Tirol szép festői vidékén át regényes völgykatlanok és a magasban tovahuzódó hegyláncok közt, be egyenesen a fővárosba Innsbruckba, ahonnan az első utilevelemet írom meg. E remek fekvésű városban csak éjjelt töltvén el, a kora reggeli órákban csak sebtében nézhattunk szét annak falai közt. Régi, ódon város, tarkítva modern izléssel alkotott épületekkel. Egyetemi székhely, melynek csarnokaiban egészen ultramontán szellemben folyik a tanítás. A római egyház uralkodó, sötét rendszere veri itt béklyóba az exakt tudományok tanítását is. Ezt a rendszert uralja különben egész Tirolt. A nép azonban bár-

milyen bigott is vallásilag, de egyéni életében kedélyes és vidám, mint az a szabad, mosolygó természet, melynek ölen életét éli át. Az a kis protestáns egyház, mely e város falai közt, soknemű üldözés és ellenszegülés mellett is, magának gyökeret tudott verni, volna itt kétségtelenül az erjesztő kovász, mely nemesebb és szabadabb életet volna hivatva előteremteni. Talán az időknek teljessége meghozza majd azt is, hogy az evangéliom boldogító világossága behatolhat e szép tartomány legsötétebb és legelrejtettebb zugába is.

Mily egészen ellentétes és tetszősebb kép fog majd elénk tárulni abban a helvét városban, ahonnan második uti levelemet írom meg. Zürich lesz ez, a hova a magyar vándoresapat ma délből érkezik meg. Harmincöt évvel ezelőtt fordultam meg Zwingli városában. Könnyű elképzelni, hogy e több mint három évtized alatt minő hatalmas arányokban fejlődhetett e város ki, melyet már világgforgalmi helye is mintegy predestinál arra, hogy hatalmas méretekben törjön a kultúra az ipar és kereskedelem terén előre.

II.

Zürich, 1909 július 1.

Ma délután két órakor rohogott be vonatunk a központi pályaudvarba. A város legszebb utcáján vezetett át utunk és közeli szállásunkra siettünk. Sietésünknek alapoka az volt, mert csakis ez az egy délután állott ez ősi városnak és azt környező csendes pihenőtónak megtekintésére. Holnap reggel pedig tovább visztunk a végcél: Genf felé.

A város, mióta nem láttam, hatalmas arányokban fejlődött s nagy területet foglal el a tó partján és Limmat folyónál feküdvén. Bennünket főként azért érdekel e város, mert 1519-ben innen indult ki hódító útjára a svájci reformáció, mely kiváló elméket adott irodalom és tudomány terén egyaránt az emberiségnek. Tanintézetiben a tanítás a kor színvonalán áll. Theologiai iskolája azonban, mióta abban ultramodern szellemben folyik a tanítás, régi hírében megfogytakozott; müegyeteme azonban világhírű. Messzeföldről sereglenek ide tudományszomjas ifjak s néhány kiváló magyar technikusunk is e főiskola hallgatója volt egykoron. Ipar és kereskedelem bámulatosan fejlődik s különösen selyem szövészet és vasgyártása elsőrendű.

Utunk legelőször is a XI. században készült román stílusú münsterhez vezetett. Nem hiába, hogy az ur szolgálai vagyunk; mindenütt először is a templomokat keressük fel. A zürichi münster azért is nevezetes, mert ennek szószékén szolgált a nagy vallási és politikai reformátor Zwingli. A kegyeletos emlékezet is fentartotta azt a paróchiát, éppen a münster mellett, ahol ő lakott. Kálvinnak csak most emel szobrot a hálás utókor. Reformátortársának már áll bronzszobra Zürichben

a Wasserkerche előtt. Zwingli egyik kezében kardot, a másikban bibliát tart. Védő és támadó eszköz mind a kettő. Mindennikkel az evangéliom ellenségei ellen szállott ő harcba s ott a csatateren lelte ő halálát. A kappeli mezőn esett ki kezéből mindkét fegyver, a hol szintén emlékszóbor jelzi a hőstettet.

Megtekintettük a város egyik magaslatán elterülő egyetemet is, melynek előcsarnokában Kopp és Bolley világhírű vegyészek mellszobra látható. Az első emeleten elhelyezett ásvány és földtani muzeum előtt áll Svájcz leghíresebb mérnökének Culmannak mellszobra; a második emeleten pedig a kiváló theológus Sweiczter Sándoré és világhírű szemorvos dr. Horneré.

Ha rövidre szabott időnk megengedi, bizonyára nem mulasztottuk volna el néhány felsőbb fokú leánynevelő intézetet és azoknak berendezését is megtekinteni. Zürich az iskolák városa s a nőnevelés terén ennek népe olyan magaslaton áll, mely a legmesszebb menő igényeket is bátran kielégítheti. Ez a művelt nép igen jól tudja azt, hogy lelkileg valóban képzett anyák nevelhetnek majd olyan nemzedéket, mely egyház és államnak büszkesége lehet. Ezért helyeznek itt kiváló súlyt a leánynevelésre. A híres pedagógusnak Pestalozzinak szent örökségét hiven őrzi e tekintetben Zürich népe.

Megnéztük a Limmat folyó nagy hidja közelében épült Szt. Péter templomot is, melyben a híres arcismetudós Lavater volt egykor lelkész. E templom közelében áll egy ház, melynek oldalán következő felírás olvasható „Leo Judae 1523—42. Zwingli hü munkatársa, ref. lelkész a Péter-templomban.“ E svájci reformátorról maga Zwingli ekként emlékezik meg: „Alakja kicsiny, de bátorsága oroszláni. Ha Péter templomának katedróján megszólal és az evangéliumi igazságokat hirdeti, ellágyulnak a legkeményebb szívek is és a mi Oroszlánunk (Leó) magasabb régiókba ragadja magával a buzgó lelküket.“

Ez idézetet csakis azért jegyeztem ide fel, hogy lássa az olvasó, hogy milyen értékes reformátor lehetett ő is, kinek nevét nálunk jóformán alig ismerik.

Zürichben a legközelebbi időben több református templom épült. Leghíresebb ezek közt az u. n. „Kreuz Kirche“, mely a városon uralkodó magaslaton épült s épen egy millió frankba került. Alakja olyan, mint a római Szent-Péter templomé. Ennek a szép és célszerű templomnak egyik lelkésze Vutter Hermann a „Sie müssen“ című könyvnek híres írója. Meglátogattuk őtet, ki lekötölező udvariassággal fogadott s nem csak templomában, hanem a város egyéb részeiben is hűséges kalauzunk volt.

Vutter szocialista lelkész, kiváló szervező képességű vezér, ki a munkások negyedében nagy tevékenységet fejt ki és a kinek lángoló buzgósága építette fel Zürich legújabb impozáns templomát.

Este a „Gross-Münster“-ben egyházi koncert volt. Orgonakiséret mellett egy magyar hegedű-virtuóz Geyer Stefi régi Bach féle darabokat adott elő bámulatos precizitással. Feltűnt mindnyájunknak amaz odaadó figyelem és néma csendesség, melylyel a nagy számban megjelent közönség hallgatta e művésznőt.

Én a magam részéről nem vagyok barátja az eféle templomi koncerteknek s csakis a székesegyház első lelkészének *Finslernek*, ki Kütherrel együtt kalauzunk volt, ösztönzésére mentem el oda. Vajjon mit szólana, ehez az a Zwingli, vagy Kálvin, a kiknek puritán gondolkodású követői a reformáció korában, még az orgonákat is kiszórták?!

Az előhaladott idő és az előttünk álló hosszab ut pihenőre int bennünket s mennél jobban közeledünk Genfhez, annál lázasabb érdeklődéssel nézünk az ott majd lefolyó ünnepek elé, melyekről — rövid időközön belől — tudósításom a szerkesztőség kezei között lesz.

III.

Genf, 1909 július 4.

Magyar társaságunk tegnapelőtt a déli órákban érkezett meg a kálvinizmus bölcsőjéhez. Genfnek földrajzi fekvése, az ezt környező Lemán tó, az Aro és Rhone folyók gyűrűzete folytán annyira szűk területre van szorítva, hogy csakis föl, a magasságba terjeszkedhetik. Meglátszik ennek hatása a 6—7 emeletes épületeken. Ezeknek jöresze különben, némelyek közülök több százados alakjában, éppen olyan egyszerű és igénytelen kinézésű, mint a milyen egyszerű volt *külső* megjelenésében az a gondviselésszerű férfu, aki e várost világhírűvé tette és a kinek születése 400-as évfordulóján ide zarándokolt most az egész keresztényen kálvinista világ képvisellete.

A várost környező vidék azonban festői szépségű. A természetnek mindennemű adományaival gazdagon meg van ez áldva. A villákkal sűrűn megrakott halmok melyek az Aro két partján emelkednek, a tulbuja növényzetnek gazdag színpompában ékeskedő ezernemű valfaja melyen az emberi szem gyönyörködve pihen meg, nem csoda, ha varázserővel vonzák ide az idegent és elragadják azokat a világlátott utazókat, akikben Genfnek elég bő része van. Most értjük igazán, látva e fölséges tájat, hogy a szomorú véget ért Erzsébet királyné is, kinek egész léte egybeforott a természet életével, miért vágyott ide vissza-vissza s bánatos lelkével itt érezte magát igazán otthon, nem is sejtve, hogy ott, a hol magába mélyedő lelke oly sokszor nyugodt boldogsággal pihent meg, éri a végzetszerű, halálos veszedelem.

Az utasra egyébként legmélyebb hatással a Lemán tó van, melynek területe sokkal nagyobb, mint az egész kanton szárazföldi lakható része. Híres írók mint Voltaire, Rousseau, Mathiseau és Byron által sokszor megénekelte tő ez, melynek partjain sűrű egymásutánban fekszenek ama városok és falvak, melyeknek lakossága boldog jólétről és megelégedésről tanuskodhatik. Nem feladatunk azonban nekünk a genfi kanton csodás szépségének leírásával foglalkozni; minket most közelebről

a város falai közt lefolyó lélekemelő ünnepélyek érdekelhetnek, melyeket kronologikus sorrendben s lehetőleg híven s rövid vonásokban, közölni fogunk az olvasóközönséggel.

Nevesebb rom. kath. írók állítják azt, hogy a kálvinizmusnak, a népek életére, nemcsak vallás-erkölcsi de anyagi, társadalmi téren is megvan a maga határozott, üdvös befolyása. Ennek jellegzetes kifejezését láthatjuk mi Genfben is. Sőt mint más országokban is, politikai téren is érezte e nép mindenkor ennek a nevesítő és alakító hatását. Kálvint méltán tarthatjuk azért az ujkori szabadság megalapítójának. A szabadság ugyanis csak ott verhet magának a népek szívében mély és tartós gyökeret, ahol az evangéliumi szabadság élteti és hevíti a szíveket. Az a magasztos erkölcsi eszmény, mely a kálvinizmusnak főalapelve, adja a népeknek ama polgári szabadságot, melynek főjellembonása a tiszta önzésnélküli honszerelm. Kálvin mindig erre tanította a genfiakat. Erős és tulszigorunak látszó erkölcsi követelményei ugyan, abban a romlott harcban, sokakra nevezve elviselhetetleneknek látszottak, de a genfi polgárság többségének mely belátása jól tudta azt, hogy e város jövője elvalhatatlan Kálvin személyétől, aki megtanította ennek polgarait, nemcsak egyháza iránti hűségére, de a kötelesség hű teljesítésére is.

A világ minden részén lakó kálvinisták is érzik ezt az örök igazságot. S magának a szabad Amerikának polgara, ha Genfbe elzarándokol, e legelső kérdést intézi vezetőjéhez: „Hol van az a templom, a melyben Kálvin predikált, hol az a ház, amelyben lakott és hol van sírjának egyszerű halma?“

Az egész kálvinista keresztyén világ közös óhajának tett tehát Genf akkor eleget, midőn a nagy reformátor iránt erzett halából, születésének 400 éves fordulóján, szobrot emel e nagyjelentőségű események emlékére.

Az ünnepély bevezetését július 2-án az a szabad előadás kepezte, melyet Kálvinnak Szt. Péter nevezetű templomában montaubani theol. tanár Doumergue E. következő címmel: „Kálvin, mint Genf predikátora“ tartott. Ez a francia ferfiu Kálvin életének legalaposabb ismerője és írója. Szónok a zsufolásig megtelt templomban, élénk színekkel ecsetelte azt, hogy mit köszönhet e város a nagy predikátornak.

Július 3-án a „Salle de la Reformation“ tigas termében volt a különböző nemzetek üdvözlése az elnökség által es a küldötteknek válasza. Ez a terem az u. n. genfi Calvineum. Ezt az elnevezést azonban az itteni kálvinisták nem használják. Még csak hallani sem szeretnek róla. Érdekes, hogy annak idejében maga a francia nagy államférfiu Guizot is beleszólt e dologba és azt mondá: „Kálvin puritán jellemét sérténé azzal meg Genf ha róla, ki minden külsőségek ostorozója volt, bármí epületet is elneveznének.

Az üdvözlés abc sorrendben történt. A különböző nemzetiségek küldöttei majdnem mind francia nyelven beszéltek; az angol református egyházak küldöttei azonban angolul szóltak. A magyarországi kálvinisták részéről gróf Degenfeld József e. kerületi főgondnok ur beszélt. Először is bemutatta a közönségnek névszerint megnevezve a hivatalos küldötteket. Aztán jelezte, hogy számbelileg milyen erős a mi egyházunk, mely hogy nem erősödhetett mint a demokrácia hatalmas képviselője hazánkban számarányának megfelelőleg, ennek oka százados elnyomatásokban keresendő. Kellemes be-

nyomást tett s élénken megtapsolták, midőn jelezte azt is, hogy az összes külföldi egyházak közt itt mi vagyunk legnagyobb számmal képviselve.

E szép beszédet, mely mindenkinek tetszését megnyerte, igyekszem megszerezni és e lapban mielőbb közölni.

Délután a város nevezetességeit tekintettük meg. Legjobban érdekelt bennünket: Kálvinnak és Knoxnak lakóhelye és temploma, az egyetem, a museum, az új református kollégium és a Plaine palaisi temető, a hol — állítólag — a nagy reformátor nyugszik. A Kálvin paróchiája, változtatott alakban, meg van ma is. Megnéztük azt a kis kertecskéjét is a háznak, a hol a nagy gondolkodó meditálni szokott. Talán épen e kis tuskulánumban szötte ő messze kiható merész terveit.

A Plaine palaisi temetőben megmutatta az ör Kálvinnak sírhelyét. Egy ciprus fa, mely nem több száz évesnél, és egy kis négyszögletű gránit kockalap, melyen e pár betű van bevésve „J. C.“ jelzi a helyet. Ez azonban mind csak pusztá feltevés. Az bizonyos, hogy a nagy reformátor hamvai itt e temetőben pihennek; de hogy hol, ki tudja azt megmondani. Dehát ez mind melles kérdés. A földolog az, hogy ott él ő századokról-századokra időtlen-időkéig a világ összes református népeinek emlékezetében.

Megtekintettük a bíráló bizottság által kiállításra érdemesnek talált szobor csoportozatát is Kálvin, Knox, Farel és Bézának. A kivitelre Landowski és Burchard szobrászok műve ajánlatott. Ez a mű lesz tehát elkészítve és felállítva. A leggyengébb alkotásnak pedig Genf összes református lelkészei ezt tartják; de hát a bíráló bizottságban ezek közül senki részt nem vett. Mindnyájunkra, kik ott voltunk, kedvező benyomást tett a magyar művész Horvay műve. Nagy hátránya azonban e szoborcsoportozatnak az, hogy Kálvint, lehorgasztott fővel, szinte megfélemltet alakban mutatja be. Teszi ezt azzal a Kálvinnal, aki — az egy élő, igaz Istenen kívül — senkitől sem félt, és aki az erkölcsi erőt és rettenthetetlen bátorságot képviselte egész életében.

Július 4-én reggel 8 órakor a Kálvin templomában urvacora-osztás volt különböző nemzetiségű lelkészek által. A templom — ilyen korán is — zsufolásig megtelt előkelő közönséggel. Az itteni urnöknek épen nem korai a reggeli istentisztelet. Hiszen a kit szíve, lelke igazi vágya nem vonz az istenházába, hiába harangoznak annak akár délben is, csak nem megy az oda. A szertartás igen egyszerű volt. Nem tartottak predikációt. Egy rövid ima és a szereztetési igék elmondása után jött a CV. zsoltár eléneklése, melynek dallama sokak szemébe közülünk könnyeket fakasztott. Mig az urvacoraosztás tartott, egy lelkész a szószéken folyton a szentírásból olvasott.

Befejezésül a Simeon eléneklése következett.

Déli 10 órakor az összes templomokban istentisztelet volt. A német evangélikus templomban a berlini főpap dr. Dryander predikált. Tegnap üdvözlő beszédéből méltán következtettük azt, hogy kiváló szónok lehet ő. De épen e tudósításnak megírása, mire máskor alkalmat nem nyerhetek, akadályozott meg az elmeneletben.

Déli 12 órakor magyar istentisztelet volt a Kálvin templomában. Az előkönyörgést B. Papp István budapesti theol. tanár, az utóimát Jánosi Zoltán debreceni lelkész végezte, magokkal ragadva az imadságos lelkünket föl a magasabb régiókba. Antal Gábor predikált

erőteljesen, hatalmasan és kedves modorban, mint a milyen az ő egyénisége is.

A gályarabok énekét Bélteky Lajos há-szoboszlói lelkész egész precizitással és meghatottsággal adta elő. Szóló éneklés volt ez, mely csak úgy csengett e hatalmas templomban. Befejezésül a himnusz énekelték el s ez alatt igen sokaknak közülünk, hazánkra és a mieinkre gondolva, könny fakadt szemünkbe.

Feltűnt nekünk az, hogy a genfiak közül igen kevesen jelentek meg e magasztos istentiszteleten, melyhez hasonló még nem történt Kálvin templomában. Talán az okozta ezt, mert a közönség kimerült a hosszúságos templomozás alatt, vagy mert nem értvén nyelvünket, nem találtak ebben lelkielvezetést; de misem értjük meg őket, mégis csoportostól látogatjuk meg templomaikat. A magyar istentiszteleten találkoztunk Erdős József, Könyves Tóth Kálmán és Somogyi Pál debreceni küldöttekkel s a templomból kijövet lefényképezték a magyar zarándokokat.

Lehetetlen elhalgatnom, hogy az itteni magyarok Claparede Sándor urtól, ki Genfnek egyik legtekintélyesebb polgára s kinek neje hődmezővásárhelyi születésű magyar nő, a legkitűntetőbb fogadtatásban részesültek. Holnap estere meghívta e derék férfiú az egész magyar társaságot vendégszerető házához.

dr. Márk Ferencz.

Dr. Loesche Kálvinról.

Ezen a vasárnapon, esetleg ha a viszonyok megengedik, az előző napon jul. 10-én tartja az ausztriai mindkét prot. egyház (H. B. és A. B.) a maga Kálvin ünnepét. Az egyetlen osztrák prot. theol. fakultáson Bécsben már 9-én megtartották Kálvin születésének 400-ik évfordulóját, ünnepi beszédet dr. Best dékán mondott. Nálunk nem magán a születés napon ünnepelek, későbbre halasztódtak az ünnepek. Emlékezzünk meg hát emez ausztriai ünnepekkel kapcsolatban ismételten nagy reformátorunkról, hiszen mikor az egész prot. világot az ő halhatatlan emlékezete foglalkoztatja, lehetetlen volna épen nekünk a jul. 10-éről elfeledkeznünk. Az osztrák ünnepek egyik legmaradandóbb emléke ez az alkalmi irtat, melyet Loesche adott ki ily cím alatt: Luther, Melanthon und Calvin in Oesterreich-Ungarn. Tübingen J. C. B. Mohr. 1909. Közljük belőle a Kálvin jellemére vonatkozó részletet.

* * *

Kálvinban hiába keressünk Luther kibékítő gyermekdedességét és szeretetreméltóságát, hiába az ő német kedélyességét, melyre a román fajnak megfelelő kifejezése sincs, vagy a természeti szépséget érezni tudó erzéket; hiányzik belőle emennek aranyos humora, mely sok szegeletességet és élességet leköszörül s barátot és ellenséget jóízű kacajra fakaszt. A fanyar északi franciák legfanyarabbika, ótestamentumi szigorral, Michel Angeló haragvó Mózesé; theokrates hetedik Gergej és harmadik Incze szellemében és erélyességével. Az Isten ellenségeinek kiirtására vonatkozó, rettenetes ótestamentomi parancs a két oeconomia hamis, történetietlen fel-

fogása folytán érvényben van; az átkozódó zsoltárokat még mindig énekelni kell. A szakadárak elleni közepkori törvényadást érinteni, becsmérlni nincs miért.

Kálvin mély, Isten trónja előtt semmiségét érző kegyessége nem védi őt inhumanitása, sőt kegyetlensége miatt.

A seregek uráért való szenvedélyes buzgalma féktelen tettekre ragadja a tartózkodó, félénk természetet. Önlenézés és öndicsőítés kereszteződik benne. Féreg Isten fenségével szemben; fenség az ellenmondással szemben.

Ki ellene támad, Isten ellen támad; az ellenszeggők tébolyodottak, kuttyák, disznók.

Aláhuzzuk önvádját: sohasem vittem annyira, hogy haragom vad állatját teljesen megfékezzem.

Dogmatikus Dante, ki túlarad az örömtől, hogy Istent még a pokolban is dicséri.

Genfi egyházfegyelme hihetetlen szigor mutató. Vallási és polgári kihágások egyenlő mértékben büntetnek. Kolostori kényszert vesz nyakába a nép.

Kétségtelenül sokat kell tudni kora szellemének illetve szigorának; de a genfi inquisitori eljárás és büntetések fölött akkor is sokan meglepődtek; finomabb kedélyű emberek ellentmondtak.*

— — — — —
Lássuk Kálvin érdemeinek tábláját is.

Bámuljuk fényes, sok oldalú tehetségét és tanultságát, csodálatos munkaerejét, valóban szenvedélyes, Isten előtti meghódolását, mint pecsétnyomója lenyomja: lemészárolt szívemet Istennek adom áldozatul; bámulják az extázisig menő energia hajthatatlan akaraterét; a szenvedések elviselése iránti megragadó képességét.

Korának kétségtelenül első systematikusa volt, mint institúciója, azon kor tanának kifejtésében a legkiemelkedőbb műemkek, bizonyítja, jóllehet nem teremtő zseni, hanem Augustintól Butzertől és Luthertől függ.

Az exegesisben is felette áll ez utóbbinak, a reformatori biblíamagyarázat legérettebb gyümölcseit nyújtván. A legnagyobb és eredményesebb organisator, született uralkodó és diplomata. Mint professor, a messze világból vonzotta tanítványait. Isten egy fiát adott nekem és ismét elvette! . . . nincsenek-e ezren fiaim az egész föld kerekén? „Küldjétek fát nekünk és mi nyilveszöket faragunk belőlök,” mondja büszkén a hugenotáknak.

Távolba irataival és leveleivel hatott, melyek telve vannak haraggal és szeretettel, ösztönzéssel és vigasszal, váddal és mentséggel, mindig egész egyéniségét kimutatván.

Ismét és ismét dacol a betegségek ostromával; gyakran leteszi a tollat, mert váltóláza van; szükség esetén viteti magát a szöszékbe.

Nem csoda, hogy valóságos ökuménikus patriarcha tiszteletben állott; hogy Noyont, mint szülőhelyét inkább ismerik, mint Noviomagust, hol Nagy Károlyt koronázták és Capet Hugót királylyá kiáltották. Nem csoda, hogy a kálvinista Genf, mely fekvésénél fogva a közep-tengert az északi-tengerrel összeköti s egyáltalán nyugot Európa legrégebb kulturhelyeinek egyike, hogy ez a prot. Róma, mely konfessionalis megalkotójának szelle-

* Itt Kálvin vádaskodó természetéről: a Servét-ügyről szól melyet mi újabban dr. Kovács és Gyenge megvilágításában ismerünk. Felesleges mondanunk, hogy egyebekben is az osztrák történetíró nézeteit adjuk.

mét szelidebb és békülekenyebb alakban egy századnál tovább megőrizte, hogy a világ misszióinak ez a nagy helye európai bucsujárárhelyé lett.

Mint az örök város Róma láttára a katolikusok úgy kezdtek dicséneke a kalvinisták Genf láttára s estek térdre áhitatosan.

A spartai theokrátiából óriások nemzedéke származott. Hugonották és guensek, covenant-tagok és vándoratyák, puritánok és präcisisták, Cromwell vas jellemvonásai és Swarthmoor rajongói itt gyökereztek: a vallásos élet uralkodó tevékenységében, minden gondolkozás és cselekvés feltétlen alárendelésében, egy céllal: Isten dicsőségét és munkáit magukon és a világban véghez vinni.

A genfi rabszolgák állama a vallási és politikai szabadság hőseit nemzette. „Istentől félünk és senkitől mástól a világon.” „Isten az igazságos elé járulunk imádsággal. Uram, tégy szabaddá minket!” Mert a többség iránti engedelmisség parancsolat arra korlátozták, mely „Isten dicsőségét” szolgálja.

Eszakamerika kalvinista államaiban a vallás szabadság törvényesen megerősítették.

Midőn a lutherség mind erőtlenebbé lett, a kalvinizmus állott elő, mint sánckészítő és hódító s megnehezítette Jézus társaságának diadalmi útját. Az internationalis kalvinizmus részéről kezdődött a világharc a fekete internationale ellen.

De talán ez a legmeglepőbb: Genf sötét imakamráiból kiindulva az elválasztásnak „borzasztó dekretuma” az élet minden térein lázas tevékenységre ösztönöz, mert a hívőnek Isten dicsőségét kell a világon nagyobbá tenni és minden hivatás Isten nagyobb dicsőségére szolgál.

„Komolyan, kirívóan, élesen, hatalmasan, felségesen áll előttünk Kálvin alakja, hasonlóan a jéggel koszorozott sziklához, melyek egy bájos tó hullámaiban tükröződnek,” melyeknek szépsége azonban őt hidegen hagyta, hasonlóan a havas ormokhoz, melyeken rózsák nyílnak” de a melyekről felüdítő források csörgedeznek a völgybe alá, hogy millióknak enyhületet adjanak, akkor és ma. Ő is a mienk volt, ő is a mienk!

Fordította:

dr. Lencz Géza.

K Ü L Ö N F É L É K .

— **Lelkészeiktatás Debrecenben.** Bizonyos akadályok után végre beiktathattuk a néh. Kiss Albert helyére megválasztott új debreceni lelkészt is, Uray Sándor felsőbb leányiskolai vallásnánt, a kinek meghívásáról a múlt számunkban már emlékeztünk. Ősi szokás szerint a beiktatás a Nagytemplomban történt, melyet színültig megtöltött ez alkalomra egybesereglett ájtatos közönség. Különösen feltűnt az uri nőknek sokasága. Ennyi kalapos, a mint megjegyezték, régen nem volt a templomban. Reméljük, hogy csak majd eljárnak ezután, hi-

szen az új lelkész programja szerint a belmissióval, a vallásos estékkal, az egyháztársadalmi akcióval is foglalkozni fog s ezekben a nőknek is nagy szerep jut. Mind kívánatos és sürgetett dolgok, a melyekről már többször volt említés. A többek között a b. e. Mitrovics Gyula beiktatása alkalmával is, midőn az ősz Némethy Lajos a Kossuth-utcai lelkészlakon üdvözölte a Patakról idehozott Mitrovicsot. Uray is, a mint tudjuk ezt a lelkészi lakot foglalja el (a néh. Kiss Albert-féle portára Szele ment át). Szív-ből kívánjuk, hogy legyen elődjeinél is nagyobb, boldogabb és szerencsésebb. Beköszönő beszéde („Senki közületek az én ifjuságomat meg ne útálja” textus felett, mert hitben erős és szeretettel teljes) biztosíték erre. Hát még közvetlen előadása, szónoki készsége. A legjobban azért mégis a diszprezbiteri ülésben tett kijelentése tetszett nekünk. Ezt a gyűlést szép szavakkal, a biblia jelentőségének tömör méltatásával nt. Dicsőfi József vezette be. A bibliára tett fogadást az új lelkész is, vázolta programját s bejelentette a belmissióra vonatkozó terveit. Megkapó volt ebben a beszédben a prezbiterium aposztrofálása, hogy a kormányzat és az anyagiakra vonatkozó vezetés mellett a vallás és erkölcsi élet irányozója is a prezbiterium legyen. Hát legyen is s ha lesz: áldás lesz munkáján. Legyen az az új lelkészen is, kit szeretettel köszöntünk s kitől Isten után sokat várunk.

— **Kálvin jubileumi-kiállítás.** A múlt évi O. R. L. E. közgyűlésén merült fel a terv egy reformációi emlékgyűjtemény (muzeum) öszszeszedése és kiállítása érdekében. Nem tudjuk mi lesz a tervből, melynek megvalósításához a debreceni kollégium nagy könyvtára részéről is több érdekes tárgyat lehetett volna egybeállítani. Így a hazai reformátorok munkáinak csaknem teljes gyűjteményét. A magyar bibliafordításokat és kiadásokat. Több a reformációra vonatkozó tárgyakat és azok között két perzselt könyvfedelet, melyet az egri érsek parancsára elégetett Komáromi Csipkés György-féle bibliákból rakott máglyákból mentettek meg kegyeletes kezek stb. A mint olvassuk *Zürichben* csakugyan megvalósították ezt az eszmét és a városi könyvtár helyiségében a nagy reformátorra vonatkozó könyvekből, kéziratokból, levelekből, képekből szépen sikerült kiállítást rendeztek. A minden tekintetben sikerült kiállítást számosan látogatták. A látogatók számára dr. Escher és Rüegg lelkész tartottak szakelőadásokat. Ilyen kiállításokat kellene rendezni nálunk is mindenütt, a hol megfelelő hely, emlékek és embereink vannak.

— **Ünnepély.** A debreceni református egyházközség templomaiban is ünnepélyes istentisztelet lesz július hó 11-ik napján, úgy, a mint azt püspökünk elrendelte. Fáradhatatlan püspökünk e sorok írásakor még Genfben van, hol részt vett a világraszóló ünnepségnak minden részében. Onnan éjjeli s nappali utazással siet vissza Debrecenbe, s valószínűleg július 10-én az esti vonattal, esetleg 11-én a hajnali 3 óras vonattal érkezik meg. Ki sem pihenhetve az ünnepélyek és az út fáradalmait, vasárnap reggeli 9 órakor a kistemplomban fogja a Kálvin János születésének négyszázadik évfordulójának alkalmával az ünnepélyes istentiszteletet végezni. Hozza őt szerencsésen haza a Gondviselés!

— **Magyarország és a Kálvinirodalom.** Loesche a tudós osztrák prot. theol. tanár röviden végez a magyar Kálvin irodalommal. Alig 2—3 kiadványról tud, a genfi kátéről, a Szenci Molnár Kálvin institutiójáról és a derék Czeglédi Sándor nagy vállalkozásáról. A Szabó Károly régi magyar könyvtára nyomán azonban egész sereg idevonatkozó kiadványt lehetne felsorolni. Becsületünkre válik, hogy állandóan foglalkoztunk e nagy szellemmel és meritetünk is annak gazdagságából. A mostani 400 éves jubileumi alkalomról se maradtunk le. Csak Debrecenben illetőleg több írónk foglalkozott Kálvinnal. Ezek között első az ősz *Balogh* Ferencz, ki lapunk vezércikkét is írta, utánna jönnek sorban: dr. *Kun* Béla (Kálvin egyházalkotmánya); *S. Szabó* József Kálvin élete (a hivatalos kiadvány, mely már 40,000 felül kelt) és *Sionja*. A Kálvin működését méltató eddig legsikerültebb alkalmi beszédet is debreceni ember írta, Dr. *Körössy* Kálmán ügyvéd a debreceni egyházmegye tanácsbírája (külön füzetben *F. Vargha* Lajos két versével is éppen most jelent meg, mint a debreceni egyházmegyei lelkészértekezlet kiadványa). Az se utolsó dolog, hogy e munkák mind itt Debrecenben készültek a Kálvin képekkel a régi Debrecen városi nyomdában s a Hegedüs és Sándor ez elsőrangú cég útján kerültek forgalomba. Érdekesnek találjuk itt feljegyezni, hogy a Kálvin képekből is elkelt eddig vagy 20,000 példány s a rendelések naponta jönnek, különösen a Dunántúlról, Debrecenhez fűződik a Révész Imre Kálvin élete is, mely a mostani kiadványok közül is messze kimagaslik, a minthogy kimagaslott maga a szerzője is a nagy református tudós, történetíró és lelkész Révész Imre is, a kinek emlékezete Kálvin jubileumi évében egészen felujult.

— **Az 1909 évi Kövesdi-pályázatra** a következő jellegű pályaművek érkeztek be: 1. „Dávid,” 2. „Tavaszi,” 3. „A szeretet a világ megváltója,” 4. „Isten! kit a bölcs langesze...” 5. „Apolló Musagetes,” 6. „423” 7. „Vita brevis, ars longa.” 8. „Áldjad én lelkem az Urat.” 9. „A vallás égi balzsam,” 10. „Szép hazánkért élünk halunk.” 11. „Én az Urnak éneklek.” 12. „Bach.” — A bíráló bizottság tagjai voltak Mácsai Sándor elnöklete alatt P. Nagy Zoltán a gazdasági Tanács — Husz Lajos a városi zenede részéről. A bíráló bizottság egyhangú véleménye folytán az első díjat nyerte Jandl Béla székesfővárosi tanár, a második díjat Aggházy Károly székesfővárosi zenetanár, a harmadik díjat Varga József nagykörsi tan. képző int. zenetanár. Megdicsérte a bizottság az 1-ső ék 3-ik sz. pályaműveket. A pályadíjat nyert műveket a feladó vevény beküldése ellenében a főisk. háznagyi hivatal ajánlva küldi vissza. A jövő 1910-ik év január havában magyar népdalegyvelegre lesz meghirdelve a pályázat.

— **A genfi magyar napok.** A kálvinizmus sorsa csodálatosan össze van forrva a magyar református egyház sorsával. Annnyira, hogy még a genfi nagy Kálvin jubileumok is némi magyar barát jelleget és színezetet nyertek, valósággal tüntettek melettünk s ezt a nagy rokonszenvet tömeges megjelenésünk mellett főleg az ünnepélyen szerephez jutott képviselőinknek köszönhetjük. Gr. *Degenfeld* üdvözlő beszéde, mely a svájci reformáció dolgaival foglalkozott, tájékozottságával még a genfiakat is meglepte és a hallgatónak gyakori tetszését váltotta ki. Utánna két püspökünk: *Antal* és *Eröss* felé fordult a közfigyelem, a kiket mindenütt kitüntetéssel fogadtak. A magyar istentisztelet is jól sikerült, eltekintve a közönségtől, melynek figyelme nem volt kellőleg felhiva és ezért nem volt számos. Jánosi csodaszépen imádkozott, hangja gyönyörűen csengett a Péter templom magas boltívei alatt, nemes páthossa mindenkit elragadott. *Béltékinek* szóló énekétől (lám a pap is énekel!) felesleges beszélni. Azt hallani kellett volna oly szép volt. De a koronát mindezekre mégis a *Pruzsinszky* és a dr. *Kovács* J. István szép értekezései tették fel s a költők, a kiknek ódái mesterien tolmácsolva a lelkesedés viharát keltették fel. Himnuszt énekeltünk, felállottunk és ölelkeztünk, akárcsak idehaza. Ha fényes ünnep kellett: úgy mi megmentettük a magyar becsületet. Alig tudtunk a genfiektől és a nagy Kálvin János városától elszakadni. Bárcsak szelleme se hagyna el soha.

Pályázat.

A hajdusámsoni református egyház nyugalomba vonulás folytán megüresedett egyik tanítóságára pályázatot hirdet. Fizetés: 1. 1072 (ezerhetvenkettő) korona készpénz évnegyedi előleges részletekben. 2. 8 kat. hold föld haszonélvezete (adóját az egyház fizeti) 80 kor. 3. 3 öl tüzifa beszállítva 60 kor. 4. Kertpótlék 20 kor. 5. Tisztességes lakás. Ezenkívül biztosan számíthat az egyházi jegyzőségre, melynek díjazása 100 (száz) kor. Kötelesség: a belső I—II. oszt. leányiskola vezetése, mely állomásról azonban a tanító az egyháztanács által más osztályok vezetésére áthelyezhető. Pályázhatnak református okleveles tanítók. Orgonázni tudók előnyben részesülnek. A kellőleg felszerelt kérvények f. évi július hó 24-ig adandók be a református lelkészi hivatalhoz.

Hajdusámson 1909 július 4.

A református egyháztanács.

Pályázat.

A nyírmeggyesi református egyház, kántor-organista-tanítói állásra.

Kötelessége: a) az egyház elemi-vegyes iskolája IV—VI. oszt. növendékeit az e. ker. tanterv szerint tanítani.

b) az iskolai templomi és temetési éneklést vezetni. Ez utóbbit a debreceni halottas énekes könyvben foglalt énekekkel.

c) Lelkész akadályoztatása, betegsége esetén vagy távollétében, valamint a can. órákon az isteni tiszteletet végezni.

Javadalma: a) Tisztességes új 3 szobás lakás, pince s mellék helyiségből álló épületek s kerten kívül 1160 kor. készpénz évnegyedi előleges részletekben az e. pénztárából.

b) 25 magyar hold föld, melynek adóját az egyház fizeti.

c) Stóla az e. ker. által meghatározott értékben. Circa 100 korona.

Pályázati határ idő aug. 5. Az állás elfoglalandó szept. 1. Próbaéneklés és orgonázásra megjelenők némi utiköltségmegtérítést nyernek. Kérvények a lelkészi hivatalba küldendők.

Nyírmeggyes (postahely) 1909 Jul. 5.

Tukacs Kajos.
református lelkész.

Pályázat.

A nagyszalontai református egyházmegyében levő magyarhomorogi lelkész állomásra.

Javadalma:

1. Készpénz 48 korona.

2. Párbér-, földmunkáltatás-, örlésváltáság 875 korona 14 fillér.

3. Két öl kemény tüzifa beszállítva.

4. 28 h. szántó — 4 és fél h. kaszáló — 1 h. legelőilletőség haszonélvezete. Adóját az egyház fizeti.

5. Fizetéskiegészítés 110 korona 97 fillér.

6. Természetben lakás.

7. Szabályszerű stóla.

A pályázati kérvényeket lelkészi oklevéllel, s e pályázati hirdetés közlése után kelt, esperesileg igazolt szolgálati bizonyítvánnyal felszerelve f. é. aug. hó 5-ik napjáig Balog Ambrus espereshez (Sarkad, Bihar-m.) küldhetik a pályázók.

Debrecen, 1909 július 8.

3

Eröss Lajos
püspök.

Pályázat.

A nagyváradai református tanítónőképző intézetben betöltendő a mennyiségtan, természet-tan tanszék. Pályázhatnak középiskolai vagy tanítónőképzői tanításra képesített református vallásu tanárok. Tanítási kötelesség: heti 20 óra. Ennek keretében köteles rokon tárgyakat is tanítani.

A tanszék javadalma az intézet részéről 1400 kor. törzsfizetés, 560 kor. laktér, 200 kor. ötödéves korpótlék öt izben. A törzsfizetés az állam által egészített ki s a megválasztott felvétetik a felekezeti képezői tanárok rangsorába.

A megválasztott kötelezett tagja a tanári nyugdíjintézetnek.

A pályázni kívánók vallásukra, végzett tanulmányaikra, tanári képesítésükre és eddigi szolgálatukra, egészségi állapotukra és hadkötelességi viszonyukra vonatkozó okmányokkal felszerelt és nagyváradai református tanítónőképző int. igazgatótanácsához intézett kérvényüket 1909 aug. 1-ig Sulyok István esperes Nagyvárad címre küldjék be. A tanszéket 1909 szept. 1-én kell elfoglalni.

Sáfrány Lajos
igazgató.

Pályázat

a Nagy József alapítvány 1000 koronás ösztöndíjára az 1909-ik évre. Pályázhatnak olyan ifjak, kik a debreceni főiskolában a hittanszaki tudományokat bevégezvén, a lelkészi vagy tanári pályára külsországi egyetemeken és akadémiákban is igyekeznek magukat tovább képezni.

Felvételi kellékek:

Az alapítványt élvezni óhajtóknak

a) Észtehetsége kitünő, erkölcsi jelleme feddhetetlen, igyekezete és szorgalma kitünő legyen.

b) Kitűzött életpályája a lelkészi vagy tanári hivatal legyen.

c) A bölcsészeti és hittanszaki tudományokon kívül a latinnyelvben annyira jártas legyen, hogy a római klasszikus írókat jól értse, a görög nyelv-tanban az iskolai bizonyítvány szerint jeles osztályzatú legyen; az előnyelvek közül a német nyelvet teljesen értse és egész folyékonysággal beszélje; végre a francia nyelvben is birjon oly előkészülettel, hogy a könyveket jól értse.

d) A folyamodványok felszerelve a tiszántuli református egyházkerület püspökéhez folyó évi augusztus hó 15-ik napjáig adandók be.

Debrecen, 1909 június 26.

Eröss Lajos
püspök.

Pályázat

a debreceni református egyházmagyébe kebelezett alsó-felsőjztsai református társsegyházköztség lelkészi állomására.

Javadalom: 1. a felsőjztsai egyház részéről 960 kor. készpénz és 2 öl tűzifa beszállítva és felvágva.

2. az alsójztsai egyházközségtől 340 kor. készpénz és egy öl tűzifa beszállítva és felvágva.

3. 252 kor. 29 fill. fizetéskiegészítés.

4. Természetben lakas Felsőjztsán.

5. Szabályszerű stóla.

Hivatalos becslés szerint a javadalom értéke 1332 korona.

E becsértéken kívül levő fizetéskiegészítést a megválasztott lelkész köteles Bőör János nyugalmazott lelkész részére annak haláláig a 153—1907 számú egyházmegyei végzés értelmében átszolgáltatni azzal az 500 korona káplántartási díjjal együtt, mely a nyugalmazott lelkész haláláig folyósítás alatt fog állani.

A lelkészi oklevéllel s e pályázati hirdetés közlése után kelt szolgálati bizonyítvánnyal felszerelt pályázati kérvények f. évi július hó 18. (tizennyolcz) napjáig Dávidházy János espereshez Kabára (postahely) küldendők.

Debrecenben. 1909 június 23.

Eröss Lajos
püspök.

Pályázat.

A köröstarcsai református egyház pályázatot hirdet egy tanítól állásra. Fizetés: 900 korona államsegély, 100 korona az egyház pénztárából és 250 korona lakbér és kertilletmény. Kötelesség: az egyháztanács által kijelölendő osztálynak vagy osztályoknak az egyházkerület tanterve szerinti vezetése, szükség esetén kántorok helyettesítése. Az orgonázni tudók előnyben részesülnek.

Pályázati kérvényhez melléklendők: az illető magyar honosságát igazoló okmány, továbbá a tanítói oklevél és keresztlevél. Kérvények alulírotthoz küldendők Pályázati határidő július 18. Az állás szeptember 1-én elfoglalandó.

Köröstarcsa, 1909 június 21.

Szabó János
református lelkész.

Pályázat.

Az érkörtvélyesi ref. orgonista kántortanítóságra. Javadalom: 57 kor. 60 fillér készpénz. 48 magyarhold szántó föld, melynek adóját az Egyház fizeti. 35 köből megrostált gabona. 12 köbmeter kemény tűzifa beszállítva. Tandij minden tanköteles után 2 véka csőstengeri és egy ölö csibe. Stóla és 3 szobás lakás. Az összes javadalom 1110 koronára van értékkelve.

Kötelesség: a I—VI. oszt. növendékek és ismétlők tanítása; konfirmándusok oktatása. Kántori teendők és kanonikus órák végzése. Akadályoztatás esetén lelkész helyettesítése. Pályázati határidő augusztus 1. Állás szeptember 1-én elfoglalandó. Próbára megjelenni óhajtóknak egyháztanács határnapot tűz.

Pataki ándor
református lelkész.

Löfkovits Arthur

— óras, ékszerész üzlete Debrecen, Piac-u. —

Egyházi készletek. keresztelő edények, urasztali poharak, tányérok, kannák alkalmi ajándékok

nagy raktára.

A református egyházak szállítója.

Hirdetések felvételnek

a kiadóhivatalban.

Mig a készlet tart,

jó lelkiismerettel ajánlom badacsonyvidéki, saját termésű, kitűnő minőségű, 1908. évi fehér boraimat, hektoliterje, kölcsönhordókban 34 korona.

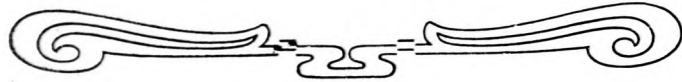
Ő borokkal és vörösborral is szolgálhatok.

Raksányi Károly,
ref. lelkész.
Balatonhenye.

E l a d ó

saját termésű hegyi borom. Ára kétszer lehuzva, hordó nélkül (136 lit.) 80 korona; hordóval 12 koronával drágább.

HORVÁTH JÁNOS
református lelkész
T O K A J.

— Dr. Láng szanatóriumában felvétetnek — elme- és ragályos bajok kivételével — bármely betegségben szenvedők. Napi ápolási díjak 6 koronától 12 koronáig. Külön szobák és közös kórtermek. Roentgenlaboratórium, elektromos gyógyeszközök, legmodernebbül felszerelt műtőterem. Az intézet bárki által, bármikor megtekinthető, tudakozódásokra az intézet tulajdonosa készséggel szolgál felvilágosítással. Cim: Dr. Láng szanatórium. Debrecen, Kossuth-utca 39 szám.

Debreceni Protestáns Lap könyvnyomdája

elvállal mindennemű nyomdai munkát, u. m.
**Táblázatokat, Alapszabályokat, Könyveket,
Műveket, Báli meghívókat, Névjegyeket,
Röpiratokat, Adó könyvecskéket, Lapokat,
Termény-, Pénz-, Magtárkezelési íveket,
Lakodalmi kártyákat Stb.**

Hajdumegyei Népbank

mint szövetkezet.

Debrecen, Piac-u. 69. sz.

Kölcsönöket ad: 1. Kezességre egy vagy több elfogadható kezes jótálása mellett, még azon esetben is, ha a kezesek nem szövetkezeti tagok. 2. Jelzálog kölcsönöket ingatlanokra való bekebelezés mellett. 3. Zálog kölcsönöket biztosítékul elfogadható értékekre. 4. Előleg kölcsönöket a fizetett összeg kilenc-tizedrész erejéig, kezesség nélkül.

Minden 100 korona kölcsön heti 50 fillérjével fizethető vissza, melyben a kamat is befoglaltatik, tehát külön kamatot nem kell fizetni.

A törzsbetétek 6 százalékot jövedelmeznek.

Kölcsönöket a hét bármely napján utólag fizetendő legolcsóbb kamat mellett folyósít. A törzsbetét befizetések a hét bármely köznapján a hivatalos órák alatt eszközölhetők.

Vidéki tagok befizetését megkönnyítjük az által, hogy a pénz beküldésére postatakarékpénztári befizetési lapokat díjtalanul adunk.

Az intézet tagjainak száma öt évi fennállás alatt 4500-ra emelkedett a kik 20260 törzsbetetre több mint **Egy millió** koronát fizettek be. A kihelyezett kötvény állományunk pedig ez idő szerint a 1.600.000 koronát meghaladja.

Dr. Ferenczy Gyula,
alelnök.

Dr. Brukner Ernő,
elnök.

Dr. Révi Nándor,
jogtanácsos.

ifj. Widder Sámuel,
ügyv. igazgató.

Káplán

mindkét lelkészképeségi vizsgát tett lelkészjelölt ki három évig külföldön tanult, kápláni állást keres. Ajánlatok a szerkesztőséghez intézendők.

A közelgő július 11-iki országos
Kálvin ünnepélyekre

különösen ajánljuk a

„Magyar Református Sion“

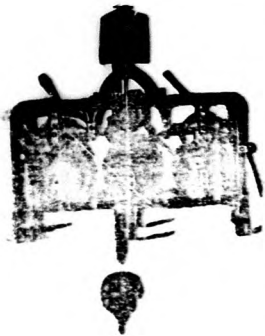
c. illusztrált diszművet, mely a magyar református egyház történetét és jelenkori állapotát adja elő élénk, vonzó, sőt színes előadásban, úgy hogy azt minden rendű, rangu és koru református ember kedvvel és haszonnal forgathatja. A bírálatok szerint *„ily sikerült népszerű illusztrált egyháztörténeti mű még nincs a mi irodalmunkban s megérdemli, hogy minden református család megszerezze, mert sokat okul, tanul és épül belőle bármelyik olvasója.“* Ennél alkalmasabb és szebb emlékkönyvet senki sem szerezhet a Kálvin jubileum alkalmából. Szerzője *S. Szabó József*, debreceni kollégiumi tanár, akí a *„Kálvin élete és reformációja“* című népszerű jubilaris füzetet is írta egyetemes konvent megbízásából. A könyvben *134 kép* van, amelyek a magyar református egyház elhalt és élő jeleseinek arcképeit és nevezetesebb intézményeit tüntetik fel. A bírálat szerint (Prot. Szemle.) *„a könyv kötése izléses, ára pedig (2 korona) oly jutányos, hogy már azért is megérdemli a tömeges elterjedést. Valóban ez a népszerű és olcsó diszmunka megérdemli, hogy a gyülekezetek pásztorai, az iskolák vezetői, a vallásos eggesületek intézői tömegesen terjesszék református közönségünk körében.“* A munka jövedelmének egyrésze az országos Kálvin-alapot illeti.

Megrendelhető a dunántuli református püspöki hivatalban

K o m á r o m b a n .

Toronyórák

palota-, varosházi-, gyári- és lak-
tanya berendezését a legelőnyöseb-
ben eszközli

Mayer Károly utóda
Müller János
első magyar óragyár

= gőzerő berendezéssel =
Budapest, VII., Csömöri-u.
50. saját házban.

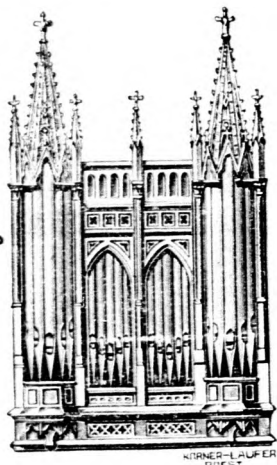
Képes árjegyzékek és költségvetések bérmentve.

Felelős szerkesztő: Dr. Ferenczy Gyula.

Csak első
díjakkal
kitüntetve.

Alapított
1907-ben.

A pécsi
orazágos
kiállításon
állami
aranyérem-
mel kitün-
tetve.

Alapított
1897-ben.

Angster József és Fia

P é c s.

Orgona- és harmoniumgyár

A budapesti bazilika nagy orgonájának építője. Ajánlják
kitünő hang- és erős szerkezetű légnymatu és elek-
tromos berendezésü

Orgonáikat

a legjutányosabb árak mellett, művészi kivitelben. —
Raktáron kitünő hangu

HARMONIUMOK minden nagyságban.

Elektromos fújtató készülékek.

Árjegyzéket kívánatra ingyen küldünk.

Harmonium.

vásárlók ne mulasszák el, mielőtt **Har-**
moniumot vesznek

Reményi Mihály

a magyar királyi Zene Akadémia házi hang-
szer készítőjétől, legújabb **Harmonium**
árjegyzékét kérni, melyet ingyen és bér-
mentve küld **Remenyi Harmonium**
osztálya. Budapest, Király-u. 58. szám.

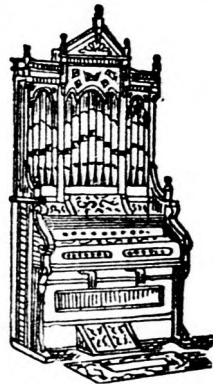
Ezen választók a legjobb
iskolai és templomi haszná-
latra készült valódi

Aeol harmoniumok-

ban, melyeknek hangja tel-
jesen azonos az **Orgona**
hangjával.

Zongorák, Pianinók

a legolcsóbbtól a legfinomab-
big a legolcsóbb gyári ára-
kon.

Alapított 1851-ben.

DÁVIDHÁZY KÁLMÁN

elsőrangú könyvkötészete és diszmvés üzlete
DEBRECEN, Fűvészkert-utca 9.

Teljesen modern berendezésü üzlet. Megbízható s
kifogastalan munkát készít mindennemü könyvköte-
szeti, diszmvüickekben és börmunkákban.

Ima-, Énekeskönyv s más *Egyházi műveket* töme-
ges mennyiségben, versenyképes kivitelben és *gyári áron*.

Anyakönyveket, tartós jó kötésben.

**Szent Bibliát és emléklapokat
különleges diszkötésben jubil-**

leumokra.

Aranykönyvek egyházak számára mely játékony
adományok nyilvántartására is alkalmas.

Kéziratok befoglalására táblákat, melyek a szósze-
ken vagy temetéseknel előnyösen használhatók.

Iskolák számára térképek és táblázatok felhuzását
vásznonra vagy papírra és ezeken kívül még számcs e
szakba vágó munkát.

Szükséglet esetén bármely cikkre nézve azonnal szolgálók, —
számítások a különleges munkákhoz, — mint *Disztáblák, Emlék-
lap és aranykönyveken, rajzokkal, kívánatra izletes
stylusban, levéltári okmánytartók.*

Orgona - Harmoniumok.

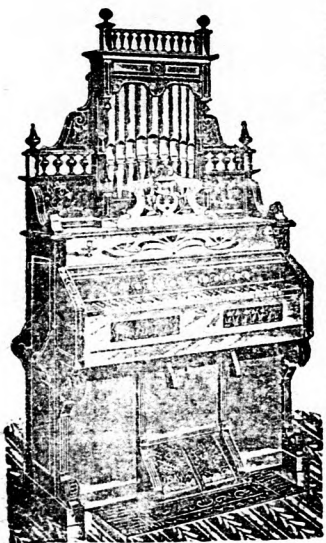
A gyönyörű hang, melyet a világhírű és elismert legjobb gyártmányu amerikai rendszernek elmés szerkezete elővarázsol, önmagának zeng dicséretet. 65 forinttól minden árban kapható.

Első magyar — villamos erőre berendezett — hangszergyár.

Stowasser J. cs. és kir. udvari hangszergyáros, a m. kir. zene-akadémia, színházak, művészek stb. szállítója

BUDAPEST, II., Lánchíd-utca 5.

Továbbá ajánlja saját gyárában készült, elismert legkiválóbb minőségű összes huros-, vonós- és fuvó-hangszereit, szakértői és feltétlen szolid árak mellett.

Hangfokozó-gerenda mely által bármely hegedű, gordonka beillesztése után sokkal jobb, erősebb és lágyabb hangot nyer. (Biztos siker.) Hegedűbe hangfokozó-gerenda 4 frt. Kezesség minden egyes hangszernél.

Legnagyobb gyár és raktár.

Saját találmányu (Rákóczi) Türo-gató; általános elismert legjobb, mely tökéletes solo hangszerré általam konstruáltatott iskolával 35 forinttól feljebb.

Az összes hangszerek javítása különleges, szakzerű pontossággal, jutányos árban; kezesség minden egyes hangszernél. Árjegyzék minden egyes hangszerről külön, kívánatra bérmentve küldetik.

— Kivitel nagyban és kicsinyben.

Sesztina Lajos

vaskereskedése

DEBRECZEN, Piacz-utca 23. sz.

Fegyvertöltény-hüvelyek :

Lefauchaux és Lancaster barna, szürke, zöld.

Hüvely dugasz, réz-gyutacs.

Revolver és Flaubert töltények. Ólom-sörét.

Revolverek, Flaubert-fegyverek.

Szétküldés 5 kilós postacsomagokban.

Vaskályhák fa- és szénfűtésre.

Meidinger, Kráder és Friedlandi kályhák.

==== Főzőkonyhák. ====

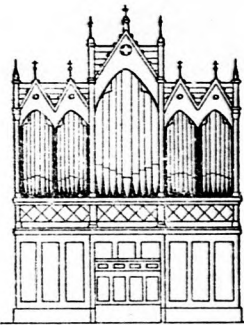
Orgonagyár.

villamos gépekkel berendezve

Rieger Ottó

Budapest, VII. Garay-u. 48.

császári- és királyi udvari szállító.

A bécsi és párisi kiállításon valamint a pécsi országos kiállításon kitüntetve.

Legolcsóbb árban és kedvező fizetési feltételek mellett szállít kiváló tiszta légnyomású csőrendszerű (pneumatikus) és villamos tartós, nemeshangú orgonákat.

Rieger orgonagyárai 36 évi fennállás óta 1500 orgonát szállítottak.

Tervezetek és rajzok díjmentesen.

Novotny Antal

harangöntőde és vasharanglábgyár

Temesvár - Gyárvaros.

Ajánlja magát több évi szavatolás mellett régi harangok újraöntésére, valamint új harangok és teljes harangcsoporthoz elre meghatározott hangok utáni elkészítésére. Különösen ajánlja saját találmányu új modern átlukasztott

harangjait

melyek felső részükön a hege-dűéhez hasonló alakú nyílásokkal vannak ellátva és azért erősebb, terjedelmesebb és mélyebb han-

guak, mint régi modoruak. Ily szerkezetű 327 kgros harang hangban egyenlő 461 kgros régi modoru haranggal. Ajánl továbbá fogatható vertvas-koronákat, régi harangok lyet nekel való újra szerelését és vertvas-harang állványokak. Költségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgáltatnak. — Az 1896 orsz. kiállításon milleniumi nagy éremmel kitüntetve.

Telefon 292.

Telefon 292.

Központi
drogueria
Debrecenben, Piac-utca (Városház-épület)

Gazdasági és gyártelepek részére előírás szerint berendezett mentőszekrények, kötszerek, desinfiálószeresek Creolin, Carbol, mindennemű állatgyógyászati cikkek és műszerek. Sertés és marha táporok és Fluidek nagy raktára, ugyancsak nagy választék mindenféle gummia rúkbansérvkötőkben, valamint fényképezéshez szükséges vegyszerekben.

Telefon 292.

Telefon 292.

MÜHLE VILMOS

cs. és kir. udvari szállító

TEMESVÁR.

**Mag-, Növény-, Rózsa- és Fa-
Nagytenyészetek.**

(Növelési terület 94 hold.)

Világkivitel

**A legjobb magvak. A legnemesebb
csemetefák. A legszebb diszfák,
cserjék, rózsák, fenyők.**

Kertészeti kézikönyv díletánsoknak.

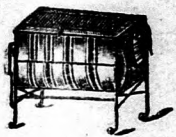
Dus főárjegyzék ingyen

Új papi diszegyenruha!

Az 1908. évi Október hó 5-én tartott Orsz. Lelkészegyesületi gyűlés Budapesten elhatározta, hogy a lelkési kar részére a már ismertetett s időszerűsége folytán nélkülözhetetlen diszes egyenruhát ajánl ünnep alkalomkor való viselésre, hogy az egyházi méltóságot jobban kiemelje az egyforma külsőben rejlő erőt és az összetartozandóságot fokozza. Nemes Mihály történelmi festőművész az O. R. L. E. megbízása folytán tervezett ilyen diszes tógát, övvel; palástot kun-süveggel. Ezen tervet az Orle. elfoalta s tagjainak ajánlotta. Ezen diszes ruhákat Szántó József papi szabó első hmvásárhelyi diszmagyarruha készítő, szabómester stílszerűen és a legjutányosabb árban készíti. Egyházkerületi és egyházme gyűlésekre elmegy saját költségén. Bemutatja ott a minta ruháit s a megrendelőknek mértéket vesz. Vagy mérték megküldése esetén is el tudja készíteni azt. Pontos kivitelért szavatol. Fenti ruhákat készíttetni óhajtó érdeklődőknek bővebb felvilágosítást ez ügyben képes árjegyzéket mértékvételi magyarázattal ingyen és bérmentve

Szántó József szabómester nyújt,
Hódmezővásárhelyről.

Nyomatott a Debr. Prot. Lap könyvnyomdájában.

TÓTH GYULA

Debrecen, Piac-utca 20.

Budweiszi és honi gyártmányu porcellán, valamint Meidinger köpeny és öntött

vaskályhák.

Minden szerkezetü vas- és porcellánburkolatu konyhák. Multiplicator hőfejlesztő kályhabetétek, vadászfegyverek és felszerelések, revolverek, hüvelyek és töltények

Lőporáruda.

Ujdonság! Browning-rendszerű ismétlő fegyver

190. minta.

Szén- és fakosarak, melegvédők, fürdőkádak, vasbutorok, gyermekszékek és kocsik, mosdókészletek, fényezett konyhafelszerelések, gépmangorlók és facsarók, gummi átvonattal

CLAYTON & SHUTTLEWORTH
Budapest, Váci-körút 68,

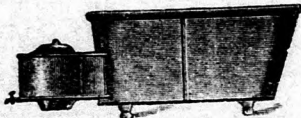
Által a legutányosabb árak mellett ajánlatotnak

Locomobil és gőzcséplőgépek,

szalmakaszálók, járgány-cséplőgépek, lóhere-cséplők, tisztító-rosták, konkolyozók, kaszáló- és aratógépek, szénagyűjtők, boronák, sorvetőgépek, Planet Jr. kapálók, szecskavágók, répavágók, kukorica-morzsolók, darálók, őrlőmalmok, egytetemes acél-ekék, 2- és 3-vasu ekék és minden egyéb gazdasági gépek.

Képes árjegyzék ingyen és bérmentve.

baktai EGRY FERENCZ

Pozdeck és Thury utóda.

Kisgejőczőn

Ung megye

Alapítva 1793-ban.

Budapesten

VI. Lehel-u. 8/a.

Alapítva 1847-ben.

Harangöntőde.

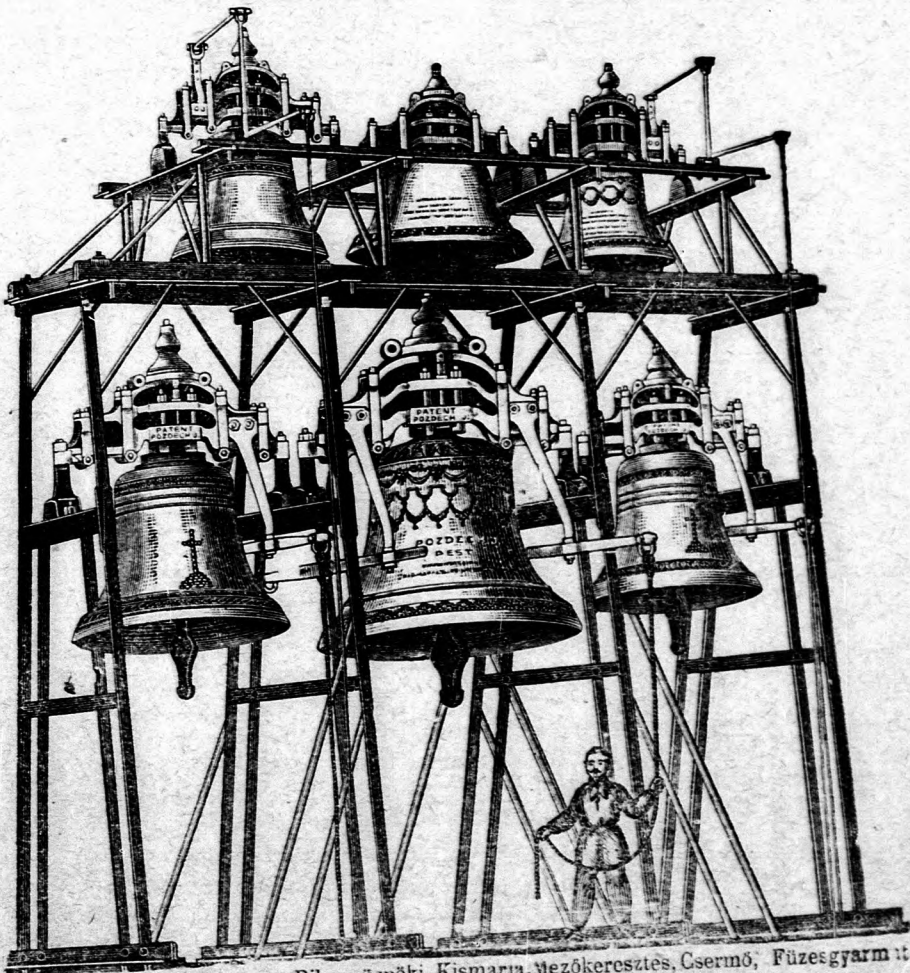
Készíték Budapesti és kisgejőczi műhelyemben minden nagyságu és hangu harangokat a kivánt összhangban, a legnagyobb felelősség mellett. Felszerelt új modern forgatható vaskoronával, amelyek elmés szerkezetüknél fogva a tornyot megóvják a rázkódástól, és a harang tartósságát is beláthatlan időre biztosítják. Emellett könnyű járátuknál fogva egy em-er által egyszerre több harang is huzható. Készíték vasharanglábakat, álló vagy fekvő szerkezetben a legszebb és legjobb kivitelben.

Nagyobb harang öntetett általam Kisgejőczőn közel egy ezer darab, és budapesten 1650 drb. felszerelt Budapesten az európai híru Pozdech-féle vaskoronákkal és Kisgejőczőn a saját találmányu szabadalmazott koronákkal, amelyekért igen sok kitüntetést (külföldön is) és elismerő iratot kaptunk. Haidu és Biharvár megyék területén a következők egyházak kaptak harangokat: u. m. Hajdunánás, Hajdudorog, Hajduböszörmény, Hajduhadház, Hajduszentpál, Bal-mazujváros, Püspökladány, Nádudvar, Debreczen, Mike-pécs Derecske, Bagamér, Báránd, N. Várada, N. Szalonta, N. Bajom, N. Léta, N. Szántó, Berettyóújfalú, Ér-Diószeg, Ér-Endréd, Ermihályfalva, Ér-Hatvan, Biharpüspöki, Kismarja, Mezőkeresztes, Csermő, Füzesgyarmat, Mezőgyán, Mezőkövesd, P. csaj, Gálos petri, Tiszavalk, Tiszalucz, Arpád, Erdőgyarox, Hosszupálvi, Biardiószeg Feketebátor, Szakal. stb.

Képviselő és bizományi raktár

Laczka László

géplakatos mester
Debrecen,
II. Bethlen-utca 48. sz.

Király balzsam Kőszvény és csusz ellen.

Legujabb gyógyszer.

Ezen balzsam legujabb gyógyszer úgy belsőleg, mint külsőleg mindenféle fájdalmak ellen. Király-balzsam készítményem mint házi szer szükséges, hogy minden háznál kéznél legyen, mert úgy belsőleg, mint külsőleg kitűnő hasznos szer.

Belsőleg gyomorfájásnál gyomorgöresnél csikarásnál, fejfájásnál azonnal hat s legjobb fájdalomcsillapító.

Külsőleg tekintélyes orvosok ajánlják kőszvénynél csuznál továbbá meghűléseknél, fog és fejfájásnál pár perc alatt hat. Igen hasznos gyógyszer még szájvizhez cseppentve rossz lehellet szagtalanításra 1 üveg 2 k 65 f. 3 üveg 6 kor. 5 fill. Utánvétellel bérmentve.

Magyar ember nem használ mást csak a **Hajdusági pedrót!!** híres mely legjobb bajusznövesztő és ápoló szer az összes bajuspedrő készítmények között. Hatása gyors és biztos

Postán 3 dobozt 2 K. 15 fillérért. 6 dobozt 3 K. 65 fillérért bérmentve utánvétellel küld a készítő.

Grósz Nagy Ferencz

„Arany egyszarvu“ gyógyszerkészítőtára a hol mindenn bel- és külföldi gyógyszerkülönlegességek eredeti árakban szerehetnek be.

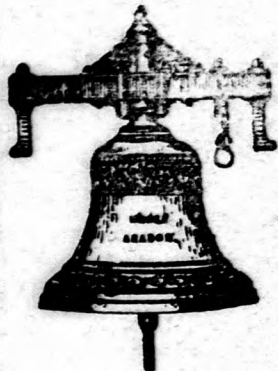
Alapított 1840.

Alapított 1840.

Hönig Frigyes

gőzüzemre berendezett harang és éreöntődéje, szivattyúgyár

ARAD, RÁKÓCZI-UTCA 11—28. SZÁM.

Ajánlja es. és kir. szabadalmazott harangjait, melyekkel bármely más haranggal szemben egy azon hang előállításánál 3—46% súly és ármegtakarítás éretik el. Kitűnő jó hang és tartóságaért több évi jótállás.

Legkedvezőbb fizetési feltételek.

Forgatható és igen könnyen lódítható vas harang felszerelések, melyekkel egy ember több harangot húzhat és tűzmentes vasárványokkal. Régi harangoknak vas-szerelésre ala kitását, avagy azoknak csekély fölülfizetés mellett új harangokkal való felszerelősét.

Képes árlapok és költségvetések kívánatra ingyen és bérmentve küldetnek.

1890-ben a legnagyobb állami éremmel iteltetve.

ORGONA !!

Nagyváradon, fő-utca 51/15.

ÚJ ORGONÁKAT

készíték a legujabb pneumatikus csőrendszer szerint, golós-ládával. Biztos működéséért még a legnedvesebb templomban is kezeskedem.

ORGONÁIM az elképzelhető könnyedségű játszás-móddal birnak és mindamellett az egyes sipok a leggyorsabb játszás mellett is **precízen** azonnal megszólalnak.

Elvállalok továbbá

régi orgonákat átalakítás, javítás és hangolás a legjutányosabb árban.

ORSZÁGH ANTAL

orgona készítő.

Orgona és Harmonium gyár

Gőzerő hajtás és saját villamos világítással berendezve.

Országh Sándor és Fia

cs. és kir. udvari szállító

RÁKOS-PALOTA, Budapest mellett.

Az 1885. évi országos kiállításon „nagy diszoklevéllel“ (első díj) és „Ferenc József lovagrenddel“, az 1904. évi veszprémi kiállításon „arany éremmel“ (első díj), az 1906. évi kassai kiállításon „diszoklevéllel“ (első díj) kitüntetve, azonkívül számtalan kitüntetés és elismerés.

Ajánlják kitűnő hangú és szerkezetű, főleg a legujabb légnymatu (pneumatikai) orgonákat, melyek rendkívül könnyű játékmód és a változatok egyszerű kezelése mellett, az időjárás minden viszontagságának ellenállnak. Szolid munka és jutányos árak. Kisebb orgonáink készletben vannak. Eddig 700-nál több új orgona lett szállítva. Raktáron kitűnő hangú harmoniumok minden nagyságban. Harmiumok tetszésszerű rajz és változat összeállítással rendelésre készülnek.

Arjegyzék és részletes tervezet kívánatra díjmentesen küldetik.

Nyomatott a Debreceni Protestáns Lap könyvnyomdájában.